

המערעות:

1. ניצולת הקרטל בע"מ ח.פ. 51-081160-7 (לשעבר פיקנטי תעשיות מזון ישראל בע"מ).
2. פיקנטי תעשיות בשר בע"מ (1982) בע"מ ח.פ. 51-095323-5.
שתיהן באמצעות מר משה בדש
אצל עו"ד א. ורדי דרך בן-גוריון 24
רמת-גן 52573.

- נגד -

המשיבה:

מדינת ישראל (הנהלת בתי-המשפט – המרכז
לגביית קנסות אגרות והוצאות).
באמצעות פרקליטות מחוז חיפה,
שד' הפלי"ם 15 א.ת.ד. 850 חיפה 31000
טל' 04-8633888 פקס': 04-8633998

הודעת ערעור

ובענין:

1. **אסם תעשיות מזון בע"מ ח.פ.** 1-045071-51, ז'בוטינסקי 61 פתח-תקווה 49517.
2. **פרומין (שווק) בע"מ, ח.פ.** 4-072096-51, ז'בוטינסקי 61 פתח-תקווה 49517
3. **תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ, מס' 5-000074-57, בנין הרב מכר, צומת גלילות רמת-השרון 47100.**
4. **תעשיות מזון תנובה אגודה שיתופית חקלאית בישראל בע"מ, מס' 0-002570-57, צומת גלילות רמת-השרון 47100.**
5. **גיתם בי בי די או בע"מ, ח.פ.** 4-202234-51, אבא הלל 3 רמת-גן 52520.
6. **גיתם מערכות תדמית בע"מ, ח.פ.** 7-081363-51, אבא הלל 3 רמת-גן 52520.
7. **שותפות עוף חיפה, מס' 9-017820-54, גזל 24 חוף שמן חיפה.**
8. **פרוטארום סחר ושיווק (1990) בע"מ, ח.פ.** 0-152537-51, השיש 25 מפרץ חיפה 26291.
9. **אקסטרא שיווק מוצרי צריכה בע"מ, ח.פ.** 6-145493-51, בלפור 9 תל-אביב 65211.
10. **גורי יבוא והפצה בע"מ ח.פ.** 6-062591-51, מחסני הסוכנות צריפין 60930.
11. **דניר דננברג בע"מ ח.פ.** 6-147623-51, היצירה 16 פתח-תקווה 49512.
12. **השחר העולה תעשיית ממתקים בע"מ, ח.פ.** 8-019115-51, חלוצי התעשייה 41 מפרץ חיפה 26114.
13. **נגה גלידות שותפות מוגבלת מס' 7-001588-55, אזור התעשייה באר-טוביה.**
14. **ליימן שליסל בע"מ, ח.פ.** 8-057150-51, נחל פולג 5 יבנה.
15. **החברה הדרומית לשיווק בע"מ ח.פ.** 7-018362-51, אזור התעשייה נווה-נאמן, הוד השרון 45115.
16. **ליזור הפצת מוצרי טיפוח ונקיון בע"מ, ח.פ.** 4-071761-51, דר דשנים קרית-אתא חיפה 26211.
17. **אסטיב בע"מ (לשעבר פרוסטיב) ח.פ.** 3-203446-51 לשם 7 פתח-תקווה.
18. **שמעון שסטוביץ בע"מ, ח.פ.** 4-043612-51, קרן היסוד, אזור התעשייה טירת הכרמל 39026.
19. **טרה אגודה יצרנית חקלאית שיתופית בנחלת יצחק בע"מ, מס' 3-000447-57.**
20. **טמפו תעשיות בירה בע"מ, ח.צ.** 8-003284-52, גיבורי ישראל 2 נתניה.
21. **תה ויסוצקי (ישראל) בע"מ, ח.פ.** 4-190146-51, החשמונאים 103 תל-אביב 67133.

22. ויליפוד אינטרנשיונל בע"מ, ח.צ. 52-004320-9 נחל שניר 3 א.ת. צפוני יבנה 81224.
23. מחלבות גד (שיווק 1992) בע"מ, ח.פ. 51-174957-4 הסוללים 7 בת-ים 59597.
24. חוגלה קימברלי בע"מ, ח.פ. 51-039032-1, השילוח 2 פתח-תקווה 49517.
25. אגיס הפצה ושיווק (1989) בע"מ, ח.פ. 51-141895-6, ת.ד. 333 פתח תקווה 49102.
26. תוצרת מזון ישראלית בע"מ (בלו בנד - תלמה), ח.צ. 51-266539-9, מדינת היהודים 91 הרצליה 46766.
27. החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ ("קוקה קולה"), ח.פ. 51-0482213-6 כהנמן 129 בני-ברק 51641.
28. דנשר שיווק (1974) בע"מ, ח.פ. 51-067642-2, המלאכה 12, ראש-העין.
29. ויטה מזון איכות בע"מ, ח.פ. 51-018050-8, גל עד 6 פתח-תקווה 49101.

המערערות מתכבדות בזאת להגיש את ערעורן על החלטת כב' השופט (הרשם כתארו על פי סמכותו ביום מתן ההחלטה הרלוונטית) רון סוקול בת.א. 000168/04 (בש"א 001326/04) אשר ניתנה בהעדר ביום 23.9.2004.

מבוא

1. המערערות, שנמנו על תשלובת המזון "פיקנטי", אשר העסיקה למעלה מ-1,000 עובדים, הגישו ביום 21.1.2004 תביעה ע"ס מליארד שקל כנגד 29 נתבעות בגין הפרשה שנודעה כ"קרטל המזון".
2. במהלך "קרטל המזון" הוחרבה תשלובת פיקנטי בידי מתחרותיה אשר ביקשו לסלק באמצעים שאינם כדין מתחרה אשר הוריד את רף מחירי מוצרי הצריכה בישראל באופן משמעותי.
3. בצמוד לתביעה הנ"ל הגישו המערערות בקשה לפטור מאגרה.
4. בהחלטתו דחה כב' השופט סוקול את הבקשה הנ"ל לפטור מאגרה. מכאן הערעור.
5. בתיק אירעו אירועים חריגים שיתוארו להלן. כך למשל, הסתיר השופט סוקול כי רעייתו, עו"ד דלית סוקול מייצגת בעלי מניות בשותפה באחת הנתבעות.
6. עוד הסתיר השופט סוקול כי עבד והתמחה במשרד אשר הנו הבעלים של 50% מאחת הנתבעות, וכי שותפו לשעבר של השופט מטפל בגורמים הקשורים לאחת הנתבעות. זאת ועוד, שותפו הנ"ל של השופט מחזיק במניות אחת הנתבעות.
7. בעקבות הגשת בקשת הפסלות נגדו, נחפו השופט סוקול, והוציא בצמוד להחלטתו שלא לפסול את עצמו גם את החלטתו נשואת ערעור זה, שלא לפטור את המערערות מתשלום אגרה. החלטתו החפוזה של השופט המלומד היא נשוא ערעור זה.
8. חפזונה הרב של ההחלטה ניכר היטב בטעויות המשפטיות הרבות, בהנחות שונות ללא בסיס בדין או בראיות, בטעויות רבות בשפה העברית המופיעות, למרבית הצער, ברוב

הציטוטים להלן וכן בבלבול הרב אשר מתאפיין בהסתמכות על ציטוטים שלא היו ולא נבראו וביצירת גרסאות לנתבעים מבלי שאלו טרחו להעמיד כל גרסה שהיא כדין בדמות תצהיר, עדות או מסמך כלשהו.

9. לאורך כל ההליכים בתיק, לא היו המערערות מיוצגות. בשמן הופיע מנהלן מר משה בדש.

10. זכויותיהן הדיוניות של המערערות היו למרמס, כמו גם כבודן.

11. מנהל המערערות, אשר ביקשו פטור מתשלום אגרה של 25,000,000 ₪ אולץ להתבזות באמצעות פתיחת ארנקו מול עיני השופט, כאילו ישנו סיכוי כלשהו שבארנקו מסתתרים 25,000,000 ₪. כל זאת לנגד עיניהם של עורכי דין של 19 נתבעים, אשר עשו כמעט הכל למנוע את בירור התובענה כנגד 29 מעוולים אשר בגללם איבדו אלף משפחות בישראל את מטה לחמן.

12. יובהר כי ערעור זה איננו מוגש לגבי סעד ההשבה המצוין בתביעה נשוא הבקשה לפטור מאגרה, שעל ההחלטה בה מוגשת הודעת ערעור זו. האגרה בגין תביעת סעד זה, שבלתי ניתן לכמותו בכסף, משולמת במקביל להגשת הודעת ערעור זה ולפיה מתבקש בית-המשפט הנכבד להורות לנתבעים להשיב לתובעות סביבת עבודה עבור 1,000 עובדים.

האירועים החריגים בתיק

13. טרם פרישת מכלול הטעויות של כב' השופט המלומד, אשר עליהם מתבססת הודעת ערעור זו, יודגש כי בתיק זה אירעו אירועים חריגים באופיים.

14. כיוון שאין זו המסגרת הרלוונטית לפרישת מלוא היקפם של אירועים חריגים אלה, ייאמר בקליפת אגוז, כי כב' השופט סוקול דן בתיק במצב של ניגוד עניינים, כאשר חובה היה עליו לפסול עצמו מיוזמתו.

15. כך למשל, הסתיר השופט סוקול כי רעייתו, עו"ד דלית סוקול מייצגת בעלי מניות בשותפה באחת הנתבעות.

16. עוד הסתיר השופט סוקול כי עבד והתמחה במשרד אשר הנו הבעלים של 50% מאחת הנתבעות, וכי שותפו לשעבר של השופט מטפל בגורמים הקשורים לאחת הנתבעות. זאת ועוד, שותפו הנ"ל של השופט הנו מחזיק במניות אחת הנתבעות.

17. גם לאחר שהוגשה בקשת פסלות כנגדו מלישב בתיק, נמנע השופט המלומד מלשתף את המערערות בסבך האינטרסים האישיים והמשפחתיים שלו בתיק, והסתפק בגילוי כללי, כי עבד במשרד עורכי דין, אשר ייצג את אחת הנתבעות, וכי אינו רואה בכך כל פסול.

18. בעקבות הגשת בקשת הפסלות נגדו, נחפו השופט המלומד, והוציא בצמוד להחלטתו שלא לפסול את עצמו גם את החלטתו נשואת ערעור זה, שלא לפטור את המערערות מתשלום אגרה.

19. בכך ייתר השופט המלומד, למעשה, את הערעור הצפוי על החלטתו שלא לפסול את עצמו מלדון בתיק, וחתם את גורלו של התיק באמצעות כתיבת החלטתו לדחות את הבקשה לפטור מאגרה, וכל זאת עוד בטרם חלפו עשרת הימים לערעור על החלטתו שלא לפסול עצמו, וזאת בניגוד להגיונם ולתכלית חקיקתם של דיני הפסלות.

20. על מעשיו של השופט סוקול בתיק הוגשה תלונה ליועץ המשפטי לממשלה, אשר התבקש לבחון את האספקטים הפליליים בהתנהגות השופט סוקול.

21. למעשים הפליליים לכאורה של השופט המלומד אין רלוונטיות ישירה לענייננו, שכן הדיון בהם איננו בתחום סמכות בית-משפט זה ועקרון הפרדת הרשויות, עקרון ההליך הראוי

והנימוס המשפטי מחייבים כי בית-משפט נכבד זה לא ידון בהם כלל, ואין הם מעניינה של הודעת ערעור זו.

22. ואולם מנגד, חשובה ביותר לענייננו התובנה הבסיסית, כי השופט המלומד, בגין האירועים המתוארים לעיל בקליפת אגוז, היה נתון בלחץ ובבלבול רב, כמוהם לא ידע כל חייו על כס המשפט, ובתחושה כי מוטלת עליו חובה להגן של עצמו באמצעות סתירת את אמינותן של המערערות.

23. מסע דמוניזציה ודה-לגיטימציה זה שערך השופט המלומד לתובעות מוצא את ביטויו בהחלטתו וכך יש לקרוא אותה.

24. המערערות כותבות הודעת ערעור זו תוך שהן נתונות בתחושה קשה של עלבון ופגיעה, כאשר הן קרבן לאפליה בוטה ומקוממת מצד השופט המלומד, אשר עשה ככל יכולתו להציגן כחסרות אמינות, תוך שהוא מסתיר את האינטרסים האישיים, הכספיים, החברתיים, והמשפחתיים שיש לו בתיק, ומסתיר את תאוות הנקם שיש לו כנגד המערערות אשר העזו לחשוף מידע על האינטרסים הנסתרים של השופט. השופט מצטט ציטוטים שגויים ומסתמך עליהם על מנת לקבוע מסקנות שגויות בדוגמאות ובמקרים רבים אשר חלקם מפורט להלן.

25. זאת ועוד, התקשורת הארצית מצאה מטבע הדברים עניין רב בפרשת השופט שהסתיר את סבך קשריו האישיים מעין הציבור ומעיין של המערערות.

26. סביר להניח שאף אדם בישראל איננו מעוניין להגיע למהדורות החדשות הראשיות בהקשרים שאלה, קל וחומר בן בנו של קל וחומר שופט בישראל, המצווה להקפיד שבעתיים על יושרתו ועל מראית העין של התנהגותו.

27. אם כי כמובן אין לשופט המלומד להלין אלא רק על עצמו, שכן היתה בידו האפשרות לנהוג כפי שנוהגים בהגינותם שופטים אחרים כאשר מובא בפניהם תיק שיש להם בו מעורבות כה קרובה לרבות אינטרסים כספיים שונים.

28. לפנינו, אם כן, החלטה של שופט הנתון בסערה רגשית המנסה לשדר "עניינים כרגיל" שעה שכל בר-בי-רב יודע שאין כך הם פני הדברים.

29. דווקא בעיצומה של סערה זו, ובטרם חולפים 10 הימים שעליו להמתין לאחר מתן החלטתו שלא לפסול עצמו מלדון בתיק, בוחר השופט המלומד לכתוב את ההחלטה רצופת השגיאות להלן.

30. אף בעל-דין לא היה מבקש שגורלו ייחתך בידי שופט שמעשיו הפליליים לכאורה נחשפים מול פני האומה במהדורות החדשות, בדיוק כפי שאף אזרח מדינת ישראל היה מעוניין שמדינתו תפתח במתקפה צבאית בדיוק בשבוע שבו נחשף כי אלוף הפיקוד הרלוונטי, המנייד את הגייסות על פי ראות עיניו, הטריד מינית חיילות בפקודו.

31. דעתו של בן אנוש איננה סומכת על בעל שררה, אשר נפשו ורוחו מטלטלת בים גועש, בגלים שגבוהים מהם לא ידע כל ימיו, שעה שהוא צריך להגן על אמינותו.

32. זכותו של בעל דין במדינה דמוקרטית כי גורלו ייחתך בידי שופט שקול שאיננו מוטרד
בבעיות חיצוניות, קריטיות לגבי המשך חייו המקצועיים.

33. קל וחומר כאשר אותו השופט רואה באותו בוודאי בעל הדין את "האשם" ב"מחול השדים" כפי שבוודאי רואה זאת כב' השופט המלומד בינו ובין עצמו.

34. מה רלוונטי מצבו של השופט לענייננו, כאשר פרושה בפנינו החלטה הנחזית להיות עניינית, הניתנת לתקיפה באמצעות טיעונים נקודתיים כפי שייפרשו מיד? שהרי חזקה היא כי שופטי ישראל מקצועיים המה, עונים על מודל המומחיות ויודעים להפריד את ענייניהם האישיים מהעניין המנוח לפניהם, כך שרק שכלם וכישורי שפיתתם משתתפים במעשה השקלא וטריא.

35. ובכן חזקת מקצועיות השופט, מומחיותו ויכולתו להפריד את כישורי השפיטה שלו מענייניו האישיים אכן עומדת כדבר שבשגרה לשופטי ישראל, ואולם איננה עומדת כלל ועיקר לשופט המלומד, בנסיבות דנן.

36. שופט זה הוכיח כי איננו מסוגל להפריד בין ענייניו האישיים מחד, ובין מלאכת השפיטה מאידך, משל היו שני יצורים אלה תאומים סיאמיים המחוברים בראשם. בכך שלל הוא

מעצמו את היכולת לטעון כי נימוקיו – אף אם שגויים היו – הגיעו מלבו וממוחו של שופט אשר יודע להפריד בין האדם ובין השופט שבו.

37. מודל המומחיות ומקצועיות השופט איננו מזבח לאחוז בקרניו ביום סגריר, אלא אוניית מפרש, שרק רוח **אמון הציבור** תוכל להשיטה במים סוערים. וכשאמון הציבור ניטל ממפרשיה – לא יסייע כל טיעון בדבר העובדה כי אוניה זו נמנית על צי מפואר ומקצועי.

38. למרבית הצער, **ייבחנו הדברים שלהלן באספקלריה הרלוונטית של שופט החרד לדימויו ולגורלו, המנסה להדביק טלאי על טלאי וליצור מעשה מרכבה הטופל חוסר אמינות על המערערות וכל זאת לכסות על חוסר אמינותו שלו.**

39. לניסיונו של השופט המלומד ליצור תמונה בלתי אמינה למערערות לא תהיה כל השלכה לגבי גורלו, שכן מעשיו לגבי נגיעתו האישית והאופן שבו הסתיר את סבך האינטרסים האישיים שלו בתיק ייבחנו על ידי אנשי מקצוע בלתי תלויים באמצעות ראיות חיצוניות אובייקטיביות.

40. **האפקט היחיד של ניסיונות השופט המלומד להכתים את יושרן של המערערות הנו על באמצעות שלילת בקשתן נשואת ערעור זה.** ולסוגיה זו יש לשים לב.

41. על השופט המלומד היה לשקף בהחלטתו את מכלול הערכים היסודיים של הציבור הנאור, גם אם ערך זה או אחר אינו מקובל עליו.

42. בית המשפט אינו נותן ביטוי לתחושותיו הסובייקטיביות. בית המשפט חייב ליתן ביטוי לתפיסות היסוד של החברה בה הוא חי ופועל" (ע"א 294/91) על השופט לשקף את האמונות ארוכות הטווח של החברה. עליו להימנע מלהטיל על החברה את אמונותיו הפרטיות. עמד על כך השופט קרדוזה, בציינו:

"THEIR STANDARD MUST BE AN OBJECTIVE ONE. IN SUCH MATTERS, THE THING THAT" COUNTS IS NOT WHAT I BELIEVE TO BE RIGHT. IT IS WHAT I MAY REASONABLY BELIEVE THAT SOME OTHER MAN OF NORMAL INTELLECT AND CONSCIENCE MIGHT REASONABLY LOOK UPON AS RIGHT... "

(B.N. CARDOZO, THE NATURE OF THE JUDICIAL PROCESS (NEW HAVEN, 1921) 89.

43. היטיב להביע זאת הנשיא אגרנט, בציינו:

"הלוא העקרון של שלטון המשפט משמעותו היא, כי על השופט להתרחק, ככל האפשר, ממתן עדיפות לדעותיו הפרטיות על מה שתובע הצדק..."

(בג"צ 58/68, בעמ' 600).

44. דרישה זו לאובייקטיביות מטילה נטל כבד על השופט. עליו להיות מסוגל להבחין בין הרצוי האישי לבין המצוי החברתי. עליו ליצור מחיצה ברורה בין השקפותיו כפרט לבין תפישותיו כשופט. עליו להיות מסוגל להכיר בכך, שייתכן כי דעותיו האישיות אינן נחלתו של הציבור הרחב. עליו להפריד בין כעסיו ובין מעשה השפיטה.

45. עליו להבדיל הבדל היטב בין ה"אני מאמין" האישי שלו לבין "האני מאמין" של האומה. עליו להיות ביקורתי כלפי עצמו ומרוסן כלפי עמדותיו. עליו לכבד את הכבלים הקושרים אותו כשופט. עמד על כך השופט פרנקפורטר (FRANKFURTER) בציינו:

WE MAY NOT DRAW ON OUR MERELY PERSONAL AND PRIVATE NOTIONS AND...DISREGARD THE LIMITS THAT BIND JUDGES IN THEIR JUDICIAL FUNCTION TO PRACTICE THE REQUISITE DETACHMENT AND TO ACHIEVE SUFFICIENT... OBJECTIVITY NO DOUBT DEMANDS THE JUDGES THE HABIT OF SELF-DISCIPLINE AND SELF-CRITICISM, INCERTITUDE THAT ONE'S OWN VIEWS ARE INCONTESTABLE AND SHARED".

(ALERT TOLERANCE TOWARD VIEWS NOT (ROCHIN V. CALIFORNIA
(1952, AT 170-171

46. שופט מקצועי מסוגל לעמוד בנטל זה. חינוכו, ניסיונו והתרבות השיפוטית בה הוא חי הכניסו בו את ערכי העצמאות, אי התלות והיכולת להבחין בין ההשקפה האישית לבין דרישות התפקיד. אין כשופט המקצועי, המודע למגבלות המוטלות עליו בחברה דמוקרטית:

"כמדמין אתם ששררה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם".

(הוריות, י, א-ב [ב]).

47. הנה כי כן:

”דרושה עירנות לרחשי התקופה והמקום, אולם דרושות גם זהירות והליכה בתלם שיפוטי מחושב...”.

(הנשיא שמגר בע”א 661/88. בעמ’ 85).

48. האם הלך השופט המלומד ב”תלם משפטי מחושב” כדרישת הפסיקה ?

49. החלטתו של כב’ השופט המלומד הינה מעשה מרכבה מנוקב ככברה, אשר כל תכליתו לשלול את הפטור מאגרה מן המערערות, תוך הכפשת שמן הטוב ואמינותו באופן שיתואר להלן.

50. כנהוג במקומותינו, יעדיף מערער כדבר שבשגרה לטעון בכתבי טענותיו כי ”טעה בית- המשפט” ולא, לחלופין ”טעה השופט”, שכן אין רלוונטיות לאישיותו של השופט, לשמו ולרצונותיו הפרטיים, שכן לרוב, השופט ובית-המשפט חד הם.

51. ואולם במקרה דנן דומה כי סוג הטעויות שייפרשו להלן כה חמורות, עד שלא יהא זה ראוי לטעון כי אלה ”טעויותיו של בית-המשפט”, שרוב שופטיו הגונים המה, ועושים מלאכתם נאמנה בתנאים לא קלים.

52. על כן בחרו המערערות לראות בהחלטת ”השופט סוקול” את טעויות השופט סוקול ולא את טעויות ”בית-המשפט”.

53. בית-משפט בישראל עלול לטעות, ואולם יהיו אלה ”טעויותיו של בית-המשפט” רק כאשר מדובר בטעויות בתום-לב.

54. טעויות שאינן בתום לב אינן טעויותיו של בית-המשפט אלא טעויות של הטועה, שכן בוצעו בחריגה מסמכות.

שיטת העבודה של השופט המלומד: שיטת "התהיה

במחשכים"

55. כדי להבין את טעויותיו של השופט המלומד יש להבין את עקרונות עבודתו בתיק דנן, שהיו יוצאי דופן, בלשון המעטה.

56. המסגרת הנורמטיבית אשר באמצעותה יש לבחון את מלאכתו של השופט המלומד הינה שיטת המשפט הישראלית.

57. שיטת המשפט בישראל הנה, כידוע, שיטת משפט אדוורסרית.

58. השופט בשיטה זו איננו שופט-חוקר אלא גורם נייטרלי פאסיבי, אשר אין זה מתפקידו לייצר ראיות.

59. מלאכת הבאת הראיות בשיטה האדוורסרית מוטלת על כתפי הצדדים, כאשר על השופט בשיטה האדוורסרית מוטלת החובה לבחור מתוך שתי מערכות הראיות המובאות בפניו או יותר - התובעים/מזה, והנתבעים/מזה - מהי מערכת הראיות המשכנעת ביותר.

60. בתיק נשוא הערעור דנן לא הובאו כל ראיות שהן על ידי צדדים

כלשהם זולת המערערות

61. כתבי הטענות של צדדים אחרים גדושים השמצות לא מעטות, ואולם אין בהם ולו בדל-ראיה, כי למבקשות ישנה יכולת כלשהי לתשלום אגרה ואו שיש ברשותן נכס כלשהו, חשבון בנק, ציוד או מטמון נסתר כלשהו וכיוצ"ב.

62. יש לזכור כי בתיק דנן חלק ניכר מהנתבעות הן תאגידי ענק אשר הקציבו כספים רבים למחיקת המערערות מהכלכלה הישראלית.

63. במסגרת זו הקצו נתבעות אלה תקציבים נאים לחוקרים פרטיים (בתעריף חקירה גבוה, הכולל מעשים פליליים) אשר יבלשו אחר המערערות, מנהלן, משפחתו וכיוצ"ב.

64. כך למשל, ראה לדוגמה שאלה מפי עו"ד שריקי אשר הוצגה בחקירת מנהל המערערות בפרוטוקול החקירה מיום 25.5.2004 בעמ' 8 מול השורה 29 ובה חושף עו"ד שריקי ביהירות וללא בושה מידע אשר הגיע לידי תוך ביצוע עבירה פלילית.

65. על כן אף תמוהה קביעתו של השופט המלומד בס' 42 להחלטתו בה הוא מניח הנחה שגויה לחלוטין בנסיבות העניין לפיה מנהל המערערות לא פנה לביטוח לאומי שכן :

"יש בכך חשד שמא מר בדש חשש מחקירה על הכנסותיו ונכסיו".

66. בנסיבות דנן, כאשר נגד מנהל המערערות התנהלו חקירות פרטיות של שותפים מסוימים בקרטל אשר חלקם אף כלל התנהגות פלילית – קשה להניח כי חקירה של ביטוח לאומי המתנהלת כדין גרמה לו ל"חשש".

67. על איזה "חשש" בדיוק? מדובר באותו החשש של מי שיוצא מגוב האריות ונטען כנגדו כי נכנס לשם משום שכביכול נפל עליו מוראו של חתול מדושן כלשהו.

68. חזקה היא, שאם חקירות פרטיות אלה היו מייצרות ראייה פוזיטיבית כלשהי לגבי המערערות ומנהלן – היו ראיות אלה מגיעות אל השופט המלומד.

69. ואולם, כאמור, כל ראייה כזו לא הוצגה בדיונים נשואי ערעור זה.

70. באין ראיות פוזיטיביות כלשהן הסותרות את המצגת הראייתית הרחבה והמהימנה אשר הוצגה בידי המערערות ומנהלן מחד, ובהתחשב במוטיביצייה של השופט המלומד לצייר את גרסת המערערות כלא אמינה, עמדה בפני השופט סוקול בעיה: כיצד מפריכים את המסד העובדתי המוצק של המערערות מבלי שיש מנגד כל ראייה שיש בכוחה להתנגש במסד עובדתי איתן זה.

71. לפיכך נקט השופט סוקול באפשרות היחידה שעמדה בפניו: **יצירת מסד ראייתי וירטואלי** אשר נולד כביכול מתוך ראיותיהן של המערערות וסותר אותן.

72. כיוון שלא היה יכול לאתר סתירות ופרכות בראיות של המערערות, נקט השופט המלומד שיטת עבודה מוזרה שאיננה מקובלת במקומותינו ואף מנוגדת לכל דין ולשכל הישר.

73. שיטתו של השופט המלומד פעלה ב"ב השלבים הבאים:

שלב א'

עיון בראיות המערערות ושמיעתן מבלי לערער עליהן, מבלי לזמן כל עד או מומחה להפריכן ומבלי לדרוש ראיות נוספות מהמערערות ו / או מצדדים אחרים.

שלב ב'

שתיקה נוכח אי הבאת ראיות כלשהן מצד הנתבעים, ומתן אפשרות לנתבעים
למען מענות ללא תצהירים וללא אפשרות לחקור אותם כדין.

שלב ג'

הכרזה על תום מועד שלב הבאת הראיות. הצגת מצג לצדדים כאילו די
בראיות אלה על מנת להכריע בתיק. (ראה החלטתו בבקשת הביניים בתיק זה
לפיה אין צורך בחקירות ובראיות נוספות).

שלב ד'

העלאת "תהיות" שונות אשר אינן מעוגנות בכל הגיון משפטי או כלכלי.
"תהיות" אלה מעלה השופט המלומד במחשכים, מבלי לשתף את הצדדים
ומבלי שהוא נותן לצד שלגביו עולות התהיות להסביר לשופט את "התהיות".
בשלב זה נוהר השופט מלקבוע כי ראיות המערערות אינן אמינות, אלא
מסתפק בזכותו הלגיטימית של שופט להעלות "תהיות".

שלב ה'

הסתרת העובדה כי לשופט ישנן "שאלות" ו"תהיות" המצריכות הסבר
כלשהו.

שלב ו'

בשלב זה מתבצעת אלכימיה משפטית. "שאלות" ו"תהיות" אלה (לגיטימיות
לכשעצמן בתהליך השפיטה) מאבדות את מעמדן האמורפי, הנתון בספק
מעצם טיבן כ"שאלות" ו"תהיות". בשלב זה מתבצע קיבוען של "תהיות
מחשכים" אלה במעמד של "ראיות" מוצקות. דהיינו, מול ראיות המערערות
מועלות שאלות של השופט, שאלות אלה אינן מקבלות מענה בפועל ואולם

השופט מתייחס לכל אחת משאלות אלה כאילו נתקבלה לגביהן תשובה הסותרת את המצג שהציגו המערערות.

שלב ז'

עם העלאת ה"תהיות" בדרגה ל"ראיות" מתבצעת, הלכה למעשה, השוואת מעמדם הנורמטיבי לראיות אשר הציגו המערערות. בשלב זה יוצאות תהיות אלה אל האור, הן כבר אינן "שאלה" או "תהיה" שיש לערוך בגינן בירור כלשהו או הרהור כמוס ורפה, אלא אמת עובדתית קוגנטית מתעצמת והולכת.

שלב ח'

סיומו של תהליך פיטום ה"תהיות" ויצירת מסגרת לכאורית של נוסחת איוון אשר בה תתבצע התנגשות חזיתית בין ה"ראיות" הנחרצות החדשות (לשעבר: "תהיות המחשכים") ובין הראיות אשר הציגו המערערות.

שלב ט'

ביצוע התנגשות על ציר אופקי בין הראיות החדשות (לשעבר "תהיות המחשכים") ובין ראיות המערערות, לכאורה על פי מיטב המסורת של השיטה האדוורסרית. מוכרז ניצחון של הראיות החדשות על פני הראיות שהציגו המערערות.

שלב י'

כתיבת החלטה אשר מנציחה את ניצחון של הראיות החדשות (לשעבר "תהיות המחשכים") ומשמשת את תהליך הגאולוגיה אשר בה תהיות אשר פוטמו במחשכים זכו לנצח קורפוס מפואר של ראיות סדורות חושפות עד העצם מצד המערערות.

שלב י"א

נעילת ההחלטה בפני ערעור אפשרי באמצעות ניסיון לייצר חוסר אמינות לתובעות ולמנהלן, תוך הבנה שערכאת ערעור תתקשה להתערב בממצאים הנוגעים למהימנות.

שלב י"ב

הכחשה ו/או התעלמות של כל נגיעה אישית ומשפחתית לתיק.

74. תורת שלבים זו מנוגדת ניגוד גמור לכלל כי על השופט להכיר בעובדה, כי בתפקידו השיפוטי עליו לשקול שיקולים של מדיניות משפטית, שאינם אלא שיקולים של צדק ושל איזון בין אינטרסים מתנגשים.

75. על שופט ראוי להתבסס בתהליך שפיטתו על העבר. עליו להכיר את ההווה. עליו להכין כלים לפתרון בעיות העתיד. החיים מצויים בתנועה מתמדת. כך גם המשפט. על השופט לאזן בין יציבות לבין תנועה. הוא עושה זאת בעזרת המדיניות המשפטית.

76. עיקרון זה של המדיניות המשפטית הוא הקושר את כלליה הספציפיים של השיטה המשפטית אל מרכז חייה הרוחניים.

77. על השופט להכיר במצב דברים זה. אם הוא עוצם עיניו לו, אין הוא משנה אותו.

78. השאלה היא רק, אם בהגיעו להחלטה מודע השופט לחופש הבחירה הנתון לו ולאחריות, המוטלת עליו בבחירה שעשה, או ששפיטתו נעשית ללא מודעות ועל-כן גם ללא אחריות. בצדק ציין השופט O.W. HOLMES, כי:

I THINK THAT THE JUDGES THEMSELVES HAVE FAILED ADEQUATELY TO RECOGNIZE THEIR DUTY OF WEIGHING CONSIDERATIONS OF SOCIAL ADVANTAGE. THE DUTY IS INEVITABLE, AND THE RESULT OF OFTEN PROCLAIMED JUDICIAL AVERSION TO DEAL WITH SUCH CONSIDERATIONS IS

**FOUNDATION OF JUDGMENTS . "SIMPLY TO LEAVE THE VERY GROUND AND
INARTICULATE, AND OFTEN UNCONSCIOUS"**

.O.W. HOLMES, "THE PATH OF THE LAW" 10 HARV. L. REV (1897) .

79. הבה נבחן אם השופט המלומד עמד בדרישות אשר מציב הדין לתהליך השפיטה.

כך יוחסו למנהל המערערות תמלוגים שאין לו

ושבלתי אפשרי שיהיו לו

80. אחת הדוגמאות הנפלאות מני רבות לכך היא ניסיונו של השופט המלומד לייחס חוסר
אמינות לטענתו של מנהל המערערות לפיה אין לו הכנסות ממכירת ספרים "העלוקות"
ו"פושעי הקרטלי".

81. בס' 39 להחלטתו קובע השופט המלומד כי :

“אציין כי קשה לקבל את גרסתו של מר בדש כי פעילות ספרותית כה רחבה לא הניבה לו מאום וכי לא קיבל כל תשלום עבור מכירת והפצת עותקים כה רבים”.

82. האם לפנינו מנהל חסר אמינות המסתיר יכולת כספית עלומה, או שופט האחוז בולמוס להכפיש בכל מחיר את מי שחשף את האינטרסים הכלכליים האישיים של השופט ?

83. הבה נבחן זאת לעומק. בפרוטוקול חקירתו מיום 23.5.2004 בעמ' 8 מול שורה 5 אומר מנהל המבקשות :

“ספר אלוקות יצא בכ-450,000 עותקים... ספר פושעי הקרטל לא נמכר אלא חולק באלפי עותקים”. (טעויות הכתיב – במקור).

84. מנהל המערערות לא אומר בחקירתו כי נמכרו ספרים אלה, ואולם ללא נימוק כלשהו מתגנבת להחלטת השופט המילה **“מכירה”**. הבה נבחן שוב איזו גירסה בדיוק של מנהל המערערות קשה לשופט המלומד לקבל :

“אציין כי קשה לקבל את גרסתו של מר בדש כי פעילות ספרותית כה רחבה לא הניבה לו מאום וכי לא קיבל כל תשלום עבור מכירת והפצת עותקים כה רבים”. (ההדגשה - של הח"מ).

85. האם השופט המלומד טוען כי מנהל המערערות טוען בחקירתו כי ספריו נמכרו ? **אכן**.

86. האם אכן כך טען כך מנהל המערערות בחקירתו? **לא ולא**.

87. האם השופט המלומד מצטט מפיו של מנהל המערערות דבר שלא נאמר על ידו? **אכן**.

88. האם תוספת זו הנה בעלת משמעות? **בוודאי**. הפצה ללא תמורה איננה מנביעה הכנסות בהכרח, ואילו במכירה – חזקה כי נתקבלו תקבולים כלשהם. ולפיכך התהייה היכן הן ההכנסות – מוצדקת לכאורה.

89. האם השופט המלומד מנצל תוספת זו שהוסיף שלא כדין כדי לקבוע מסמרות בדבר יכולתו הכלכלית של מנהל המבקשות? **וודאי ובוודאי**.

90. זאת ועוד, גם אם נניח לרגע כי היו ספרים אלה מופצים בעד מחיר מסויים, הרי שלא היו מגיעים התמלוגים למנהל המבקשות, מחברן, אלא **לבעל הזכויות**. מיהו בעל הזכויות של ספר העלוקות? המוציאה לאור, חברה בתשלובת אשר קרסה לפני זמן רב.

91. השופט סוקול יוצא מנקודת הנחה שגויה, לפיה כיוון שמנהל המבקשות חיבר ספרים בעבר – הוא גם יהנה מתמלוגים בגינם שנים רבות אחר-כך.

92. הנחה זו שגויה נוכח נסיבות העניין, לפיהן לא מנהל המבקשות הוציא את הספרים לאור, ואין הוא מקבל כל תמלוג בגינם.

93. הנחה יסוד זו שגויה גם נוכח הדין שכן ס' 5 (ב) **לחוק זכות יוצרים (תיקון תשי"ג)** קובע מפורשות, כי זכויות יוצרים בגין עבודתו של עובד שייכות למעבידו. ובלשונו של החוק דן:

"אם היה המחבר עובד אצל אדם אחר עפ"י חוזה שירות או שוליות והיצירה נעשתה תוך כדי עבודתו אצל אותו אדם הרי, באין הסכם הקובע את ההיפך, יהא האדם שהעביד את המחבר הבעל הראשון של זכות היוצרים, אלא שאם היתה היצירה מאמר או איזה חיבור אחר בעתון, במגזין או בכתב-עת כיוצא בזה, הרי, אם אין הסכם הקובע את ההיפך, יהא דינה של היצירה כאילו שמורה למחבר הזכות למנוע את פרסום היצירה שלא כחלק מעתון, ממגזין ממכתב-עת כיוצא בזה". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

94. ובכן, גם אם היו הכנסות כלשהן מספרי "העלוקות", לא היו אלה הכנסותיו של מנהל המערערות אלא של תשלובת "פיקנטי".

95. כיוון שאין מחלוקת שלתובעות אין כל יכולת כלכלית – הרי שאין כלל רלוונטיות לסוגיית ההכנסות מספרים, גם אם היו כאלה, כפי שאין רלוונטיות להכנסות המערערות ממכירת סלטים או חטיפים, שכן מאזני המערערות ותיקי המס שלה מראים על **העדר הכנסות טוטאלי כבר שנים אחדות**.

96. זאת ועוד, ספרי "העלוקות" הופצו **לפני למעלה מעשר שנים, והפצתם נסתיימה לפני למעלה מעשור**. גם אם היו הכנסות לתשלובת פיקנטי בגין ספרי "העלוקות", לא היו אלה הכנסות רלוונטיות לזמננו, הזמן הרלוונטי לבחינת יכולת תשלום אגרת בית-המשפט. עותקי "פושעי הקרטל" הופצו לפני כשלוש שנים ולא יצאו לאור בידי תשלובת פיקנטי אלא בידי תאגיד גרמני שנלחם בקרטליזציה עסקית ועולות הגלובליזציה, וביקש רשות לצטט את כתב הטענות שלה.

97. ארגונים שונים הביעו עניין בפרסום האירועים החריגים גם בהליך זה, והמערערות ומנהלן מודיעות כבר עתה כי אין להן כל תמלוג צפוי.

98. להבדיל משוק התמלוגים במוסיקה, למשל, אשר בו תקליט שיצא בשנת 1994 יכול להניב לבעלי הזכויות בו תמלוגים בשל השמעה ברדיו גם עשר שנים לאחר צאתו לאור – הרי שלא כך בענף הספרים, שבו המכירה היא האירוע היחיד שמנביע את התמלוגים ליוצר.

99. לו טרח השופט סוקול לברר את הדין - לא היה טועה.

100. לו טרח לברר את אורחות ענף המו"לות - לא היה טועה.

101. לו טרח לשאול כמה עוברי אורח ברחוב ראשי בחיפה האם היו מוכנים לשלם עבור ספר אשר כל כולו כתב תביעה – לא היה טועה.

102. אבל השיטה של השופט סוקול לא התבססה, חלילה, על אפשרות לבחינת אנליטית של "שאלות" ו"תהיות" וקבלת מענה ענייני, אלא ייצור "תהיות מחשכים" אשר באין בירור וליבון הופכות ל"עובדות" מוגמרות, שכל תכליתן לשרת את הגרסה ההפוכה לגרסת המערערות.

103. **ספר שהמהדורה האחרונה שלו נדפסה והופצה ב-1992 כ"עלוקות" לא יכול להביא למחברו תמלוגים כלשהם בשנת 2004.** בענף המו"לות לא ידוע על אף חוזה, המקנה למוציא לאור ארכה להעביר את התמלוגים 10 שנים לאחר אירוע המכירה.

104. עיכוב שכזה אף נוגד את דיני החוזים (ביצוע תוך זמן סביר) דיני העבודה (הלנת שכר) ואת דיני המס בישראל.

105. תמוה שהשופט המלומד לא היה ער לכשלים הבסיסיים הללו בהנחותיו.

106. זאת ועוד, מה תוכנם של ספרי "העלוקות" ו"פושעי הקרטל" ? צריך מידה רבה ביותר של אמונה בכשרונו הספרותי של מנהל המבקשות על מנת להאמין שכ-450,000 ספרי "העלוקות" **נמכרו** (להבדיל מהופצו) תמורת תבין וטקילין והכניסו הכנסות מפוארות המאפשרות למנהל המערערות לשלם אגרה בסך 25,000,000 ₪ לקופת מדינת ישראל.

107. האמונה של כב' השופט המלומד בכך שכתביו של מנהל המבקשות **נמכרו** בתקופה הרלוונטית **בתפוצה הגבוהה מזו של כתבי חיים נחמן ביאליק, שלום עליכם, י.ל. פרץ, זאב ז'בוטינסקי, בנימין זאב הרצל, שאול טשרניחובסקי, עמוס עוז, א.ב.**

יהושוע אהרון ברק ורם אורן גם יחד הנה אמונה מחמיאה ביותר לכישרונו הספרותי של מנהל המבקשות, אבל עם כל הכבוד, ספק רב אם הערכה אמנותית זו מגיעה למנהל המערערות, וספק אף אם מנהל המערערות מגיע כדי קרסוליהם של ענקי ספרות אלה.

108. "העלוקות" אמנם נתחבב על הבריות בזכות מאבקו העיקש של מנהל המערערות ברשויות המס. "פושעי הקרטל" (שהנו בסה"כ העתק של כתב התביעה של גירסה קודמת של התובענה שאת הפטור מאגרה בגין הגשתה ביקשו המערערות), זכה אף הוא להצלחה נאה יחסית באיזור חיפה, אבל ככל הידוע, אין יצירות אלה זכאיות לכבוד האמנותי-שיווקי המופלג שהרעיף עליהם השופט המלומד בהכתירם בכתרים לא להם, כרבי המכר של ישראל בכל הזמנים, ובכל אופן מכירתם לא הניבה שקל תמלוג ואף לא תמלוגון או תמלוגונצייק למנהל המערערות.

109. הפצה רחבה – כן. מכירה – לא ולא. תמלוגים? נראה שמישהו נסחף מעט. אלא שסחף זה גורם כעת למנהל המערערות לעמוד ולהצטדק, משל להנחותיו של השופט סוקול היה בסיס הגיוני כלשהו.

110. קביעותיו של השופט סוקול גורמות לכך (מלבד סומק של מבוכת-מחמאות בלחיים) שמנהל המבקשות יהא צריך להתדפק על דלתי בית-משפט נכבד זה לרוקן את כיסיו ולהפוך אותם לעומת היושבים בשער לאמור, האמינו לי אנשים, העלוקות הוא לא ספר שמקבלים עליו תמלוג, ואי אפשר לקבל עליו תמלוג.

111. התאמינו ? מה קשה הוא הדבר. שכן שופט מחוזי כבר לא האמין לכך, וב"אמונתו" זו מקווה לנעול את שערי הדין והצדק בפני. התאמינו אתם ?

112. מנהל המערערות מבטיח לעדכן את הצהרותיו בגין העדר הכנסות כלשהן מספרי "העלוקות" ו"פושעי הקרטל".

113. כמו כן יעדכן אפילו אם יוסרטו ספריו, יומחזו או יילמדו בתוכניות לימודים בבתי-הספר. (המערערות בוחנות בימים אלה הצעה להעביר סינופסיס לחברת סרטים בינ"ל אשר שוקלת להסריט סרט על פרשת פיקנט).

114. אכן, אין זה מניח את הדעת, כי נוכח הצלחתם המסחרית המסחררת חסרת התקדים של "העלוקות" ו"פושעי הקרטל", מנהל המבקשות טרם הוזמן להתארח באולפן תוכנית הספרות הטלוויזיונית הצרפתית היוקרתית "אפוסטרופ" של ברנרד פיבו.

115. ואולם נוכח אישורו של בית-משפט ישראלי כי 450,000 עותקים של ספר בודד הופצו ונמכרו במדינה שבה בקושי 4.5 מליון קוראי-עברית, אין ספק כי פיבו, ספר השיאים של גינס והן ועדות בחירת חתני פרסי הספרות הבינלאומיים ייאלצו להתחשב

באישורו של בית-המשפט בישראל, ממנו עולה כי השיא העולמי במכירת עותקי ספר בודד ביחס לכמות אוכלוסיה במדינה מסויימת שייך למנהל המערערות.

116. נער היה מנהל המבקשות וכבר הלבינו בשערו שעה אחת או שתיים לפחות, וראה כבר מימיו, במו עיניו, טעות או שתיים של שופט שלא ידע את הדין, אבל עדיין היו אלה ברוב המקרים טעויות לגיטימיות, שכל בשר ודם היושב על כס המשפט עשוי ללקות בהן.

117. אך בנסיבות דנן, כאשר השופט סוקול שולל מהמערערות את יומן בבית-המשפט משום שלמנהלן יש כביכול הכנסות מ"**פעילות ספרותית** **בה רחבה**" כלשונו, שעיקרה חלוקת ספרים לפני עשר שנים ויותר בידי תשלובת פיקנטי למי שקנה חומוס, נקניקים, מקרנה, פיצה, סלט חצילים ו/או יתר מוצרי פיקנטי ב-70 ש"ח ומעלה, **אין הדבר מותר**, בעיקר נוכח העובדה שאותו השופט הבונה את המבנה הלוגי המפואר הנ"ל – המיוסד על אדני קרטון – איננו מגלה כי רעייתו מתפרנסת מבעלי מניות בשותפה באחת הנתבעות.

118. זוהי טעות בלתי נסלחת בנסיבות דנן. זאת ועוד, בעמ' 2 לספר העלוקות המצורף בזה כנספח ו' להודעת ערעור זו כתוב מפורשות כי מותר ואף מומלץ לשכפל ספר זה, דהיינו מחברן מותר על זכויות היוצרים שבו.

119. ויפים לענייננו דברים שנאמרו בע"א 93 / 6821 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' **מגדל כפר שיתופי מט (4) 221 לפיהם :**

"אין לו לשופט לא חרב ולא ארנק . כל שיש לו הם עצמאותו ואי תלותו. לחם חוקו הינם ערכי היסוד, ביניהם הוא מאזן **באופן אוביקטיבי**. אין הוא מחפש כוח. אין הוא תאב שלטון. אין הוא מבקש להטיל השקפתו האישית על החברה. הוא מבקש אך **לעשות צדק במסגרת המשפט**, ולעשות משפט שיהיה צודק." (ההדגשה – של הח"מ)

לא נסתרה חוות הדעת שהגישו המערערות

120. בתיק זה נהגו המערערות לפנים משורת הדין ולא רק שערכו ופירטו את תביעתן ברמת פירוט מרבית ככל יכולתן, הן אף צירפו את חוות דעת המומחה, איש אקדמיה מכובד ומוערך מבכירי הכלכלנים בישראל, המתמחה בתעשיית המזון, וזאת בין היתר כפי שמאפשרת תקנה 129 לתקנות סדר הדין האזרחי תשמ"ד 1984 הקובעת:

"רצה בעל דין להביא עדות בענין שבמומחיות, שאינו ענין שברפואה, לביסוס טענה מטענותיו, יגיש לבית המשפט חוות דעת של מומחה לאותו ענין במועדים ובמספר עתקים כפי שנקבע לכך בתקנות סדרי הדין (עדות מומחים), התשט"ו-1954".

121. בפני בעלי הדין האחרים עמדה האפשרות להגיש לבית-משפט נכבד זה חוות דעת מומחה אחרת, מטעמים, על פי ס' 3 (א) לתקנות סדר הדין (עדות מומחים) תשט"ו 1954 הקובע:

”רצה בעל-דין, שנמסרה לו חוות-דעת כאמור בתקנה 2, להגיש חוות-דעת אחרת כראיה במשפט באותו ענין - יגישנה לבית המשפט תוך עשרה ימים מהיום בו נמסרה לו חוות-הדעת הראשונה.”

122. המשיבה נמנעה מלהגיש כחוות דעת אחרת כראיה, בתוך המועד אשר קצב הדין.

123. גם הנתבעות כולן נמנעו לעשות כן. תוצאות מחדלן של המשיבה ושל הנתבעות להגיש חוות דעת מטעמן בתוך 10 ימים כדרישת הדין היתה כי הן לא היו יכולות עוד להגיש עדות מומחה אחרת בשלב זה. על פי ס' 137 (ג) לתקנות סדר הדין האזרחי תשמ"ד 1984:

”בעל דין שלא עשה כאמור בתקנה 129, לא ישמע בית המשפט עדות של מומחה מטעם בעל הדין, אלא אם כן ראה לנכון לעשות כן מטעמים מיוחדים שיירשמו”.

124. המשיבה והנתבעות לא ביקשו, ייתכן אפילו שנמנעו בכך במזיד, היתר מיוחד להגיש חוות דעת מומחה אחרת. משכך, נותרה עדותו של ד"ר אינג' בנימין אילן חוות הדעת היחידה העומדת בפני בית-משפט נכבד זה.

125. לאור מחדלם של בעלי הדין האחרים להתמודד עם אי-הגשת חוות דעת מומחה אחרת, ניסו הם להטיל רפש בד"ר אינג'. אילן ובקביעותיו, וזאת בדרכים שאינן כדוין.

126. הדרך היחידה כדין לתקוף את מסקנותיו של עד מומחה, מבלי שבעל הדין התוקף מצוייד בחוות דעת משלו, הנה העדתו של העד המומחה.

127. במקרה שלפנינו, לא רק שנמנעו בעלי הדין האחרים מלהגיש חוות דעת מומחה אחרת, הם אף נמנעו מלבקש להעיד את ד"ר אינג' אילן בתוך המועד הרלוונטי, וזאת על אף שחלק מהנתבעים ("אסס" למשל) אמונים על השוק הרלווטי אשר נתונים לגביו נפרשו בחוות הדעת.

128. על אף שהצדדים נמנעו מלזמן את העד המומחה לחקירה, ובכך הסכימו למעשה לקבלת תוכן עדותו, מסייעת להם החלטת השופט, אשר רצופה ביטויים כגון:

”לא ברור כיצד הגיע המומחה להערכת...” (ס' 28 להחלטתו)

"המומחה לא התייחס כלל..." (ס' 29)

או:

"אין כל התייחסות של המומחה..." (ס' 27)

או:

"לא ניתן למצוא בחוות הדעת..." (ס' 30).

או

"אין שום התייחסות לשוק..." (ס' 27 להחלטתו).

או:

"המומחה לא בדק..." (ס' 28 להחלטתו).

129. טבעי הוא כי לשופט שאיננו כלכלן לא ברורים דברים מסויימים, לא נהירות דרכי חישוב מסויימות, ולא ברורה עד תום תמונתו של שוק רלוונטי.

130. חוות דעת איננה מפעל אינציקלופדיסטי, אלא תמצית של נסיון וידע שנצבר שנים רבות.

131. לשם כך בדיוק היה על השופט לזמן את העד המומחה ולחקור אותו על קביעותיו, במידה ודבר מה לא היה ברור לו. בית-המשפט איננו מפעל ספרותי, אשר בו "מספר יודע-כל" יכול לברוא מציאות כדמיונו. חובה על השופט לקלוט מידע ככל יכולתו כל עוד מדובר במאמץ סביר מצד בית-המשפט. אי אפשר לומר כי זימונו של מומחה לעדות על חוות דעת שנתן על תביעה בסדר גודל שיש לו השלכה על כיסו של כל אזרח ישראלי – היא עניין אשר למעלה מהסביר בנסיבות העניין.

132. הותרת תהיות אלה תלויות בחלל האוויר וליקוטן אח"כ לכדי מארג ראייתי כנגד המערערות, מותרת רשם שגוי כאילו לפני בית-המשפט עמד עד מומחה אילם.

133. גם חקירתו של מנהל המערערות על קביעות המומחה אינן תחליף לחקירת המומחה.

134. מנהל המערערות יכול לכל היותר לומר מה נתן למומחה ומה לא. אין זה מתפקידו להסביר את השוק הרלוונטי ו/או את קביעות המומחה ודרך פעולתו.

135. היה זה עד מומחה אשר היה נכון להשיב לכל שאלה או קושיה. תמוהה היא לפיכך גישתו של השופט לשאול שאלה, להרים גבה, לתהות תהיה ולהקשות קושיה רק לשם הרטוריקה המשרתת קונספציה מסויימת, ללא כל אפשרות ממשית להותיר מענה לתהיות, קושיות ושאלות אלה בידי האיש הנכון לעשות זאת.

136. על פי הפרקטיקה וכן על פי הפסיקה, חקירת העד המומחה על קביעותיו היא הדרך המשפטית הראויה. וכבר נקבע בע"א 96 / 558 חברת שיכון עובדים בע"מ נ' חנן רוזנטל ו-23 אח' נב (4) 563 כי :

"הערכות, ככלל, ואף בתחומים מקצועיים בפרט, נתונות לביקורת. לפיכך, אין ההערכות של המומחה חסינות מפני ביקורת עניינית בדרכים המשפטיות המקובלות, קרי - חקירת המומחה על חוות-דעתו, והעלאת טיעונים כנגד קביעותיו". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

137. במקרה דנן, מנסים בעלי הדין האחרים לעורר ספק בדבר נכונות המסקנות בחוות דעתו של ד"ר אינג'. אילן, בטענות כוזבות נטולות תצהיר ו/או גיבוי ראייתי כלשהו, ואולם כבר נקבע בע"פ 88 / 224 גיתית איזראלוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 88 (2) 430] כי התנהגות מסוג זה איננה כדון, וכי הדרך לעורר ספקות בחוות דעת מומחה היא בשלב חקירתו ולא באמצעות הצגת שאלות בידי פרקליטים מלומדים לבית-המשפט :

"כדי לעורר במקרה דנן ספק צריך היה לערער עדותו של ד"ר תדג'ר בזמן חקירתו, ולא די בהעלאת ספקות תיאורטיים, מבלי שהוצגו לו על ידי הסניגור שאלות שיוכל להשיב עליהן. סיכומו של דבר, השאלות היו צריכות להיות מוצגות לד"ר תדג'ר ולא לבית משפט זה".

138. גם הדין האנגלי תומך בעמדת המערערות. באנגליה נקבע כי במקרים מסוימים יכולה עדות מומחה מטעם אחד הצדדים להיות דיספוזיטיבית לתיק ולהכריע בנקודות

השנויות במחלוקות, באשר העדות אינה מאותגרת ע"י חו"ד נגדית או ע"י חקירה נגדית על דוכן העדים. 93 (1991) Cr.App.R. 245, CA. Anderson v. R. [1972] A.C. 100; R. v. Sanders (1991) 93

139. עוד נקבע באנגליה, כי באופן מסורתי, נותרה מלאכת הבחינה של היסודות והנימוקים שבבסיס חו"ד המומחה לשלב של החקירה הנגדית של המומחה בבימ"ש. Sheen v. Bumpstead (1862) 1 H & C. per Bramwell B. at 364.

140. ברוח הלכה זו שמן המשפט המקובל נקבע כי על חו"ד המומחה להיות מנומקת ומבוססת למן הגשתה, ואולם **תקיפתה תעשה באמצעות חקירה נגדית או הגשת חו"ד נוגדת.**

141. כאשר ראיות מדעיות, ובמקרה שלנו ראיות מתחום הכלכלה, מכתובות מסקנה אחת ותשובה אחת, **אל לו לבימה"ש להתעלם מחוה"ד המציגה ראיות מדעיות אלה.** ובמיוחד, כאשר רק מומחה, מדען או כלכלן, הינו מוסמך להשיב על שאלות שכאלה ולהסיק מסקנות שהינן מתחום מומחיותו. Anderson v. R. [1972] A.C. 100, PC.

142. בית המשפט **איננו יכול להתעלם מראיות שהציג בפניו מומחה בחוות דעתו, כאשר אלו לא נסתרו באמצעות חו"ד מומחה נוגדת או באמצעות חקירתו הנגדית של המומחה על דוכן העדים.** ביהמ"ש לערעורים של אנגליה קבע באופן ברור עד כמה חיוני הדבר כי:

"If there are no other circumstances to consider, unequivocal, uncontradicted medical evidence favourable to a defendant should be accepted by a jury and they should be so directed".

R. v. Sanders (1991) 93 Cr.App.R. 245, CA

143. ובישראל, במקרים דומים אשר בהם ויתרו פרקליטים מלומדים על חקירת-עד מומחה אבל לא ויתרו על ניסיונות הטלת דופי בו ו/או בחוות דעתו בשלבים מאוחרים, ייחס בית-המשפט העליון הנכבד את המחדל לפרקליטי בעלי הדין שנהגו כך, **וסירב להתיר דרך זו של הטלת דופי בעדות מומחה.**

144. זאת ועוד, בע"א 4445 / 90 "עמיגור" (ניהול נכסים) בע"מ נ' יצחק מאיוסט ו-93 אח' [פדאור (לא פורסם) 94 (2) 98] (להלן: "פס"ד עמיגור") נקבע כי בויתור על חקירת עד מומחה ניתן לראות משום **הסכמה עם המומחה** בעניינים שעליהם לא נחקר:

”המערערת הציגה למומחה שאלות הבהרה בעניינים מסויימים, וקיבלה ממנו תשובות. בית המשפט קמא נתן דעתו לשאלות ולתשובות, וקיבל את עמדת המומחה. בעניינים אחרים, בהם לא הציגה למומחה שאלות הבהרה, ניסתה המערערת לקעקע את חוות הדעת של המומחה בסיכומים שהגישה לבית המשפט. אך הדבר לא עלה בידה. כיוון שכך, מה לה כי תלין? בפנינו טוענת המערערת כי קופחה זכותה לחקור את המומחה. אולם היא מכוונת טענה זאת לגבי עניינים בהם לא הציגה למומחה שאלות הבהרה, והיא אף לא ביקשה מבית המשפט קמא לחקור את המומחה עליהם. לכן ניתן לראותה כמי שהסכימה עם המומחה בעניינים אלה. ואם אין זה כך, אין לה להלין אלא על עצמה, שלא עשתה שימוש בזכותה להציג למומחה שאלות הבהרה בעניינים אלה, בעוד המשפט תלוי ועומד בפני בית המשפט קמא”. (ההדגשה בקו – של הח”מ).

145. על פי פסק דין עמיגור זה, אף בית-המשפט עצמו איננו נוטה להתערב בהעדר נימוקים כבדי משקל בתוכן חוות דעת מומחה. וכבר נקבע בע”א 2160 / 90 שרה רז נ’ פרידה לאץ מז (5) 170 כי:

”אם אין בחוות-דעתו מסקנות אשר אינן יכולות לעמוד במבחן הביקורת של ההיגיון לאחר עיון בחוות-הדעת ובראיות אחרות שלפניו, בית המשפט לא ייטה להתערב במסקנותיו של המומחה”. (ההדגשה בקו – של הח”מ).

146. בפני בית-המשפט הנכבד לא הובאה ולו בדל ראייה כדין הסותרת את המצג העובדתי שהציגו המערערות. טענות המשיבה והנתבעות, אשר כללו טענות עובדתיות רבות, נטענו ללא תצהיר כדין וללא חוות דעת מומחה, ובכך – משקלן הראיתי הוא אפס. וכבר נקבע בע”א 01 / 2473 דוד חי אברהם נ’ כהן אלעד [פדאור (לא פורסם) 02 (6) 146] כי:

”בית המשפט רשאי להעדיף ראייה אחת על פני רעותה אך עליו לבסס את קביעתו על ראיות המובאות לפניו”. (ההדגשה בקו – של הח”מ).

147. רק לאחר חקירת העד המומחה, יכול בית-המשפט הנכבד לקבוע כי עדותו איננה אמינה, שכן בפסילת חוות דעת מומחה נכבד מבלי שיעלה כלל על דוכן העדים, טמונה סכנת קיפוח בעל הדין אשר הגיש את חוות-הדעת, שכן כלל הוא, כי אין בית-המשפט יכול להכתיים אדם כלשהו בתוויית של חוסר אמינות מבלי שזה לא שהה, ולו רגע אחד, על דוכן העדים.

148. אי הגשת חוו"ד מומחה נוגדת כפופה לחזקת ההודיה העובדה שלא הוכחשה (תקנה 83 לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד 1984).

149. ומשלא הוגשה חוו"ד נוגדת :

"עולה משקלה של עדותו של המומחה המונחת בפני בית המשפט, אף אם היא היחידה, והיא עשויה להכריע בשאלה המרכזית שבסכסוך".

פרופ' אברהם סהר, דיני עדות מומחים (חושן למשפט, תל אביב, התשס"ד), 100.

150. הסקת מסקנות נגד קביעות העד המומחה תוך דילוג על שלב חקירת העד המומחה על חוות דעתו איננו אפשרי שכן בין היתר על פי ע"א 01 / 2847 ניס אסמעיל נ' חסן חוסין בן עאדל [פדאור (לא פורסם) 02 589 בית-המשפט יכול להגיע למסקנה שכוז רק "לאחר מכך", דהיינו, לאחר חקירת העד על דוכן העדים והתרשמות ממנו :

"חובת הערכאה הראשונה היתה לברר את מצבו הרפואי של המערער לאשורו. עליה לאפשר את חקירת המומחה הרפואי על חוות דעתו, והשופט יוכל להגיע לאחר מכן, למסקנה המחוייבת, לדעתו, על סמך כל הנתונים, אשר יכללו את דברי הרופא והסבריו, אם בתשובה לשאלות באי כוח הצדדים, ואם בתשובה לשאלותיו של בית המשפט עצמו". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

151. אי-חקירת העד המומחה במקרה שלפנינו לא רק שמותירה את עמדתו בבדידות ראייתית מזהרת, היא אף מחלישה את טענות הצד שכנגד.

152. השלכות של אי-חקירת עד מומחה נדון בת"פ 96 / 360 מדינת ישראל נ' זאב בשן [פדאור (לא פורסם) 01 (3) 485] :

"כפי שגם מציינת התביעה, פרופ' הטלנד כלל לא נחקר, בחקירתו הנגדית, על מכלול טענות ההגנה כנגד עדותו וכנגד מסקנותיו. פרופ' הטלנד גם לא נחקר אודות מסמכים ולא אודות תזות או טענות שהועלו על ידי ההגנה מאוחר יותר. להימנעות זו של ההגנה יש משקל ראייתה לחובתה, שכן: "הכלל הוא, שיש לחקור את עדי היריב על הגירסה שמתכוון להציג בעה"ד". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

153. הימנעות אחד מבעלי הדין להגיש חוות דעת מומחה נדונה גם בע"א 96 / 1624 חנה לוי נ' דר י' מולכו נז (2) 349 שם נקבע כי :

"במצב דברים בו אחד הצדדים בלבד מגיש חוות-דעת רפואית, ואותה חוות-דעת אינה נדחית בשל חוסר מהימנות, יש צורך בנימוקים כבדי משקל להצדיק התעלמות ממנה". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

154. נימוקים **"כבדי משקל"** שכאלה לא הובאו בפני בית-המשפט הנכבד מקרה דנן, ומכאן שחוות דעת המומחה ד"ר אינג. אילן הייתה היחידה הפרושה בפני בית-המשפט.

155. הפסיקה הגבילה מאוד את בתי-המשפט בהמעטת משקלן של חוות דעת מומחים **ללא סיבה קיצונית וחריגה**, ולבטח מבלי שיש יכולת להצליב את תוכן חוות הדעת עם ראיות אחרות שהוגשו בתיק.

156. בתיק דנן, לא הוגשו ראיות כלשהן הרלוונטיות בידי בעלי הדין האחרים. באין ראיה ובאין תצהיר כדין, על בית-המשפט הנכבד ליתן לחוות דעת המומחה ד"ר אינג. אילן משקל ראוי, שכן כבר נקבע בע"פ 98 / 2457 גלעד שמן נ' מדינת ישראל נו (4) 289 כי:

"אין חולק כי על בית-המשפט לתת לחוות-דעת מומחים, ובכללן חוות-דעת מומחים בתחום הרפואי, משקל ראוי. חוות-דעת כאלה הן ראיות המשמשות כלי עזר בעל חשיבות רבה בהתחקות אחר האמת, בפסיקת הדין ובעשיית צדק... בית-המשפט רואה ושומע עדים, וביניהם העדים המומחים, מתרשם מעדויותיהם באופן בלתי אמצעי ומצליב אותן זו עם זו ועם ראיות אחרות, ישירות ונסיבתיות. תוכן כל עדות נשקל במסגרת כלל הנתונים ההוכחתיים שלפני בית-המשפט (ראה, למשל, דנ"פ 3750/94 פלוני נ' מדינת ישראל [8]). מתפקידו של בית-המשפט להעריך את משקל העדויות הבאות בפניו על-פי "... התנהגותם של העדים, נסיבות הענין ואותות האמת המתגלים במשך המשפט". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

157. חוות הדעת של ד"ר אינג. אילן מתבססת על מיומנות ומקצועיות רבות שנים בתחום תעשיית המזון ובתחום האקדמי. מיומנות ומקצועיות אלה הם הבסיס להעדתו של העד המומחה אשר מוסר את עדותו, בניגוד לעדים אחרים, שלא על בסיס קליטתם וזכירתם של פרטים עובדתיים ישירות באמצעות חושי.

158. עדותו של המומחה נועדה להוכיח ולבסס רקע מעין עובדתי, באמצעות הגעה למסקנות, הנעשית תוך שימוש **בידע, או בניסיון, אותם אין לאדם הרגיל**, המופעלים או המיוחסים בהקשרו של מצע עובדתי הנפרש בפניו ואשר התייחסותו אליו היא המביאה למסקנות עדותו, שאינן אלא "עובדות שבמומחיות". (ראו בספרו של י. קדמי, על הראיות, כרך שני, בעמ' 557, וכן ת"פ 96 / 360 מדינת ישראל נ' זאב בשן [פדאור (לא פורסם) 01 (3) 485].

159. במקרה שלפנינו, בעלי דין מטיחים האשמות שונות במסקנות העד המומחה, כאשר איש ממטיחי האשמה איננו מצויד בידע בניסיון ובמומחיות של העד המומחה.

160. האם ניתן להשוות את הידע, הניסיון והמומחיות של איש אקדמיה בכיר אשר העביר עשרות שנים בבחינת התהליכים העוברים על תעשיית המזון הישראלית עם ידע של פרקליט מלומד, הסבור כי עלול במוספים כלכליים של עיתונים עושה אותו למבין בכלכלה?

161. אין זו אלא יהירות לשמה. חטא גאוה ישראלי ובלתי מקצועני, אשר בו כל משפטן, זוטר או בכיר, מתיימר לאחוז בטבורו של עולם הידע. על פי ע"א 96 / 558 חברת שיכון עובדים בע"מ נ' חנן רוזנטל ו-23 אח' נב (4) 563 :

"ניסיונו של המומחה - הוא מומחיותו - מקנה לו את הסמכות המקצועית לתת הערכות שכאלה".

162. תוכן הביקורת מלמד, כי מטיחיה אינם מבינים הרבה בכלכלה הישראלית בכלל ובעשיית המזון בפרט. ואולם גם אם מי מהם היה מצוייד בהשכלה, בידע ובניסיון כשל העד המומחה, היה עליהם להתכבד ולפשוט את גלימתם, להתפטר מהייצוג בתיק, לגלות את פרטי השכלתם, ניסיונם ומומחיותם, ולהגיש חוות דעת מומחה ערוכה כדין ולהיחקר עליה. משלא עשו כן – אל להם, על פי הפסיקה, להלין אלא על עצמם.

163. על פי הפסיקה, רק "שגיאה גסה" יכולה במצב שלפנינו לכרות את הגזע האיתן אשר ממנו צומחת חוות הדעת של המומחה. ראו ע"א 409/84 מדינת ישראל ואח' נ' שגב ואח' וערער שכנגד, בעמ' 711. השוו ע"א 605/88 תבורי - בית חרושת למשקאות קלים בע"מ ואח' נ' מעינות הגליל המערבי סוכנויות (1979) בע"מ ואח', בעמ' 11-12, וכן ע"א 92 / 1188 הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה ירושלים נ' גלעד ברעלי מ"ט (1) 463.

164. גם אם היה פגם בחוות דעתו של ד"ר אינג' אילן, הרי שגם פגם זה היה צורך להוכיחו באמצעות העדתו, שכן כבר נקבע בע"א 88 / 821 א. לוי קבלני בנין בע"מ נ' שמי את סמי אבו חמוד מד (2) 771 כי ללא חקירת המומחה בלתי ניתן להוכיח פגם במסקנותיו :

"אין כוונת הדברים שיש להתיר לצד נפגע כאמור להביא בכל מקרה כזה ראיות נוספות (וראה לעניין מומחה-גרידא, תקנה 130(ב) לתקנות), אלא רק שיש לאפשר לו להוכיח (על-ידי חקירת המומחה או ה"מעין בורר", ובעזרת יתר הראיות המצויות לפני בית המשפט), שאכן ישנו פגם במסקנותיו של המומחה". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

165. ניסיונות השופט סוקול ובעלי דין לטעון כנגד בסיס הנתונים אשר שימש את המומחה - אינם במקומן. הנתונים אשר סופקו לעד המומחה הן ראיות נוספות אשר מלכתחילה לא היתה חובה לספקן על פי הפסיקה, ואולם המשיבות העדיפו גילוי נאות מקסימלי. וכבר נקבע בד"נ 85 / 20 אברהם בחרי נ' משה פדלון לט (4) 463 כי :

"עד מומחה אינו חייב בעדותו להסתמך על ראיות נוספות. התיזה, שלפיה חייב היה עד זה להישען בדבריו על ראיות נוספות, אין בה ממש, שהרי הוא היה עד מומחה, ומומחיותו המקצועית הכוללת היא הנתון העיקרי, שעליו רשאי בית המשפט להישען במסקנותיו". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

166. אכן עד מומחה כמוהו ככל עד - שקילת אמינותו מסורה לבית המשפט ואין בעובדת היותו מומחה כדי להגביל שקול דעתו של בית המשפט. אך כאמור בע"א 88 / 293 חברת יצחק ניימן להשכרה בע"מ נ' אידה רבי [פדאור (לא פורסם) 88 (2) 270] :

"לא ייטה בית המשפט לסטות מחוות דעתו של המומחה בהעדר נימוקים כבדי משקל שיניעוהו לעשות כן". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

167. נימוקים "כבדי משקל" אלה לפסילת חוות דעתו חייבים לעמוד בתנאי המצטבר לפיו א. נחקר המומחה. ב. לבית-המשפט נראה שהמומחה נכשל בשגיאה כה גסה, עד שאפילו בית-משפט החסר ידיעה מקצועית באותו התחום יכול לומר כי דעת המומחה מופרכת. מבחן מצטבר זה נקבע בע"א 90 / 1937 הועדה המקומית לתכנון ולבניה - חדרה נ' רוחאללה נהאי [פדאור (לא פורסם) 94 (3) 136] :

"בית משפט זה כבר קבע בעבר, כי השגות הצדדים כנגד מסקנותיו של מומחה מוסכם - וכך יש להתייחס במקרה דנן אל השמאי המומחה - חייבות לבוא לכלל ביטוי בחקירתו של המומחה; וכי בית משפט זה לא יתערב במסקנותיו של המומחה, אלא אם נראה לו שהמומחה נכשל בשגיאה כה גסה שאפילו בית המשפט החסר ידיעה מקצועית באותו תחום יוכל לומר שדעתו של המומחה מופרכת (ראה לענין זה ע"א 167/59 פד"י יג 1233; וכן ע"א 323/85 פד"י ט(185)4). והינה, עיון בתשובותיו של השמאי המומחה לשאלות שהופנו אליו מטעם הצדדים בענין זה מלמד, כי הטענה האמורה הועלתה לראשונה רק בכתב הסיכומים של המערערת (הנתבעת) בפני בית המשפט קמא; וכי בתשובות שנתן לשאלות הצדדים, הגן השמאי המומחה על השווי שקבע למ"ר של הנכס ערב כניסת תכנית המיתאר לתוקפה..." (ההדגשה בקו – של הח"מ).

168. זאת ועוד, על פי הפסיקה, אל לבית המשפט לפסול חוות דעת מומחה מנימוקים שהעלה בית-המשפט בעצמו, ולא מנימוקים שהעלה מי שטען כנגד חוות הדעת (ראו ע"א (בי"ש) היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית תק-מח 2001 (2) 2705).

169. מכאן שבמצב שנוצר, חוות דעתו של המומחה ד"ר אינג' אילן היא חוות הדעת הקבילה היחידה העומדת בפני בית-המשפט הנכבד בבואו לעשות צדק.

170. המשפט הישראלי פועל בשיטה האדוורסרית, לפיה :

"אין על בית המשפט לבנות קונסטרוקציות משפטיות מיוזמתו או להעלות עילות משפטיות שלא הועלו מטעם בעלי הדין". ביהמ"ש בוחן את קבילותן, דיותן, ומשקלן של הטענות והראיות המובאות בפיו ע"י בעלי הדין, ובד"כ אינו נזקק לידע שמעבר ל"ידיעה שיפוטית" שבידו".

ע"א 536/89 פז חברת הנפט בע"מ נ' לויטין, פ"ד מו (3) 617, 624. ר' גם אברהם סהר, **דיני עדות מומחים** (חושן למשפט, תל אביב, התשס"ד), 57.

171. זאת ועוד, בית-המשפט איננו נוטה, כידוע, להחיל את ידיעתו השיפוטית על עניינים אשר במומחיות. כפי שאין שופט – אשר איננו מומחה בפסיכיאטריה – יכול לקבוע כי פלוני איננו שפוי – כך אין זה יאה כי ימתח את ידיעתו השיפוטית על תחום הכלכלה, על אף הפיתוי לעשות כן.

172. אכן, שופטים רבים מצוידים כיום בידע כלכלי כזה או אחר, ואולם לרוב אין השכלתם הפורמאלית וניסיונם הפרקטי בתחום מצדיק כניסה בנעלי המומחה.

173. אמנם המושגים מתחום הכלכלה נהירים למשכיל המצוי יותר מאשר מומחים מענף הרפואה והטכנולוגיה, ואולם אל לרושם שטחי זה להטעות. מדע הכלכלה המודרני הנו מדע לכל דבר.

174. הוא מצדיק חשיפה המתמדת לדוקטרינות, לשיטות, למחקרים וליישומים פרקטיים, ומכאן שעל אף שהוא "מועד" להתערבות מצד שופט בר-דעת, הרי שדווקא אז צריך לנקוט איפוק וריסון שיפוטיים, שכן ההכרה במדע הכלכלה כמדע לכל דבר הנה מוחלטת, ומגמה זו הולכת ומתחזקת :

"תחומי המשפט בהם עשוי בעל דין ו/או בית המשפט להיזקק לחוו"ד מתחום הכלכלה הן מגוונים ביותר. לאחרונה ניכרת מגומה הולכת וגוברת של היזקקות לחוו"ד כלכליות בתחום של דיני הגבלים עסקיים. מגמה זו מפותחת ביותר בארה"ב. יש להניח כי ככל שתגבר ההכרה בחשיבות ביסוס הטענות בנושאים כלכליים כך תוגשנה חוו"ד רבות יותר ומעמיקות יותר בתחום. כאשר חשיבות רבה נודעת לחוות דעתם של אנשי אקדמיה, עובדי חברות ייעוץ כלכלי, רואי חשבון המתמחים בניתוח כלכלי, אנשי מנהל עסקים וכיוצ"ב". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

המסקנות השגויות של השופט לגבי חו"ד המומחה

ד"ר אילן

175. בס' 24 להחלטתו יוצר השופט סוקול אצל קורא החלטתו תחושה, כאילו הסכומים הנתבעים בהליכים השונים "השתנו פלאים" כלשונו מהליך להליך, וכי אין בחוות הדעת של המומחה ד"ר אינג'. בנימין אילן הסבר לשינוי זה בסכומים.

176. השינוי בסכומים היה טבעי וקוהרנטי לשינוי בהליכים באופיים, במספרי הנתבעים, בזמני החישוב, ובשיטות החישוב, כפי שיוסבר בהמשך.

177. המערעות הקפידו על שמירת החופש האקדמי

והמקצועי של ד"ר אילן ולא התערבו במסקנותיו, אלא

צירפו אותן ככתבן וכלשונו.

178. גם אם נניח כי היו מבקשות להשפיע בדבר מה על חוות דעתו – חזקה שמומחה נכבד זה לא היה מניח לכל השפעה חיצונית להפריע לו במלאכתו המקצועית.

179. המערעות אינן מסוג אותם אלה המסמנים מטרה סביב חץ אשר נורה קודם לכן, כפי שנהוג במקומות אחרים.

ניסיון לערער את בסיס המידע ששימש את

המומחה

180. ניסיון נוסף של השופט המלומד לסדר את העובדות כרצונו, על פי תזה המשרתת את החובה אשר ראה לעצמו להכפיש את שמן הטוב של המערערות ומנהלן מובאת בסי' 25 להחלטתו.

181. השופט המלומד כותב, כי המומחה ד"ר אילן ביסס את חוות דעתו מבלי שהוצגו לו נתונים חשבונאיים שונים.

"מר בדש בחקירתו הבהיר כי המסמכים חסרים הואיל ומשרדי התשלובת נשרפו ביום 2.9.2004".

182. כך, במחי קולמוס, הופך השופט את ד"ר אילן ממומחה נכבד ובעל שם איש אקדמיה בעל עבר נאה לשרלטן המסתמך על נתונים חסרים, אשר נמסרו לו ממקור מפוקפק. כי הר מר בדש עצמו הצהיר כי המסמכים נשרפו, אז כיצד מסרם למומחה לאחר שנשרפו ?

183. וכעת, מהציטוט המגמתי והמטעה, המסתמך כביכול על הודעת בעל דין - אל האמת.

184. למען הסדר הטוב ייאמר, כי אמת זו הובהרה גם בחקירת מנהל המערערות בבית-המשפט, וכי בציטוט הוגן ומאוזן לא היה מקום לטעות בהבנת הדברים.

185. בקליפת אגוז ייאמר, כי התובענה לגבי ההליך דנן הוגשה לגבי מוצרים שלגביהם היה ניתן להציל נתונים בזכות חומר חשבונאי מקביל שנשתמר באקראי במחשבו של אחד העובדים.

186. אכן השריפה כילתה את כל הנתונים החשבונאיים, ואולם התובענה נשואת בקשת פטור הרלוונטית מתבססת על חומר שניצל כאמור מהשריפה.

187. על כן חוות הדעת של המומחה ד"ר אינג. אילן מיוסדת על חומר אמין.

188. ההתייחסות לשריפה בחקירתו של מנהל המבקשות (עמ' 3 לחקירה מול השורה 12 ואילך) הייתה תוך הסבר מדוע נבחרו בחוות דעתו של המומחה פריטים מסוימים ולא מוצרים אחרים (לדוגמה סלטים ונקניקים).

189. התשובה היא כי פריטים אלה (שלושת המוצרים הנסקרים) שבחוות דעת המומחה נבחרו משום שהנם **המוצרים היחידים שלגביהם נשמרו נתונים אמינים למרות השריפה.**

190. סוגיה זו הודגשה אף בידי ד"ר אילן בס' ב' 1 לחוות דעתו.

191. לגבי מוצרים אחרים לא נשמרו נתונים אמינים, ובאין נתונים אמינים – לא נתבע בגינם סכום כספי מכומת, אלא זכות השבה להחזרת כ-1,000 מקומות עבודה (60 עובדים אחרים עבדו בייצור המוצרים אשר בגינם נתבע הסעד הכספי, והשבת סביבת עבודה ל-60 עובדים אלה איננה נתבעת לפיכך).

192. הולכות המערערות ובהגנותן ובהירותן מצמצמות

את תביעתן אך ורק לגבי שלושה מוצרים בלבד, אשר

לגביהם קיימים נתונים מוצקים, שכן אינן מעוניינות

להגיש תביעה בגין עילה שאיננה מבוססת די הצורך. הולך

השופט ובחוסר סבירות קיצונית נוטל הסבר לגבי העילות

שלא נתבעו מצמיד את ההסבר לעילות אשר נתבעו ומסביר

בכך מדוע העילות אשר נתבעו מבוססות על אין-חומר.

193. למען הסר ספק, העילות הנתבעות מבוססות על חומר אשר לא נפגע בשריפה.

194. בנסיבות דנן, כל ניסיון לצייר את המומחה ד"ר אילן כמי שהסתמך על חומר שלגבו לא נמסרו נתונים חשבונאיים – הנו ניסיון שאיננו כדין.

195. עתה, כשהאמת הידועה הנ"ל הוסברה שוב, מיותרת היא גם הערתו של השופט בס' 25 להחלטתו לפיה:

"לא הובאה (הבלבול בין לשון זכר ונקבה – במקור) שמץ ראיה על ניסיון לאיתור המסמכים והמידע הרלוונטיים להכנת חוות הדעת".

196. המערערות לא היו צריכות להביא שמץ ראיה בדבר ניסיון לאתר את המידע הרלוונטי, משום שכל המידע הרלוונטי הוגש למומחה.

197. מה שלא אותר – לא הוגש ובגינו לא נתבע דבר בתביעה דנן, זולת השבה כאמור לעיל.

198. סוגיה זו הודגשה חזור והדגש בפני השופט המלומד, ותמוהה גישתו אשר מאמצת דברים שנאמרו לגבי החומר אשר בגינו לא נתבע דבר ומחילה אותם על המוצרים אשר בגינם הוגשה התביעה.

199. אי אפשר ליטול את נעל ימין, להנעילה על רגל שמאל ולטעון כי המומחה ד"ר אילן איננו יודע לנעול נעליים.

200. זאת ועוד, בחקירתו הבהיר מנהל המערערות (עמוד 3 שורה 12 לחקירה):

"חוות הדעת של המומחה מבוססת על פי חומר שניתן לו על ידי מאחד מעובדי המפעל שאני העברתי לו. זה היה דו"חות רווח והפסד. הוא קיבל את הנתונים, כל חודש עקבו אחר המוצרים האלה בנפרד. יש את החומר על דיסקט. הוא קיבל את הנתונים. החומר היה בפניו, מאזן רווח והפסד ויש את הפירוט של ההוצאות וההכנסות".

201. זאת ועוד, בעמ' 10 לחקירת מנהל המערערות (ליד השורה 1) נשאל מנהל המערערות ע"י ב"כ "אסם, עו"ד שריקי האם הוא מוכן לתת לצדדים האחרים העתק מהחומר אשר שימש בסיס לחישובי הנזק, ומשיב בהסכמה:

”

ש. לשאלות בית המשפט ענית בתחילת הדיון שאתה מסרת לאותו מומחה מטעמך את דו"חות הרווח והפסד של החברות, יש מניעה שאנו גם נקבל העתק מהם.

ת. אין שום מניעה מלקבל זאת. בית המשפט יורה ואתה תקבל אותם".

202. הכיצד ניתן אם כן לטעון נוכח שקיפות מלאה זו כי החומר אשר ניתן למומחה היה חסר ?

בניגוד להגדרת השופט, חו"ד המומחה "מבהירה" לא היתה "משלימה" אלא "מבהירה"

203. בס' 26 להחלטתו מכנה השופט את חוות הדעת המבהירה אשר הוגשה בידי המערערות "חוות דעת משלימה", וזאת בניגוד לכותרת של חוות הדעת המבהירה, ובניגוד לתוכנה ולמהותה.

204. בכך אימץ השופט סוקול, ייתכן מבלי דעת, את הטרמינולוגיה של הנתבעים אשר הגדירו אף הם את חוות הדעת המבהירה "משלימה".

205. השופט המלומד איננו מציין מדוע בחר לקרוא לילד זה בשם אשר הוריו כינו אותו, תוך אימוץ הכינוי אשר הדביקו לו רודפיו.

206. אם מדובר בטעות פרוידיאנית, חמור הוא הדבר.

207. אם מדובר בטעות מכוונת, שתכליתה לשלול מהמערערות לא רק את זכותן לבירור האמת אלא גם את זכותן לקרוא לדבר המוגש מטעמן בשם הראוי לו – הרי שחמור הדבר שבעתיים, והוא מחזק את טענת התובעות לפיה החלטת השופט סוקול איננה אלא ציטוט מכתבי טענות של עו"ד שריקי ב"כ אסם, וזאת ללא ציון מקור הציטוט בכל ציטוט וציטוט.

208. לגופו של עניין, אין כל סתירה בכך שבחוות הדעת נקט ד"ר אילן במונח "תשלובת פיקנטי", ונוכח השגות הנתבעים התבקש להבהיר לאיזו חברה בתשלובת

פיקנטי מכוונים דבריו, ולאור כל זאת התכבד להבהיר, כי דבריו מכוונים למערערת מס' 1.

209. כותב המומחה בחוות דעתו המבהירה מפורשות כי :

”

1. הנני מפרט הבהרה זו למרות שכל המובהר להלן ברור ומובן מתוך התכנים והתחשיבים בחוות דעתי מיום 20.1.2004.

2. ברור מחוות דעתי הנ"ל, שכל תחשיבי הנזק המפורטים בחוות דעתי מיום 20.1.2004, אשר הוגשה במסגרת בש"א 001326/04, בתיק 000168/04, בבית-משפט נכבד זה, מתייחסים אך ורק לנזקים הנובעים מאובדן מכירת שלושת המוצרים אשר היו מיוצרים בידי ניצולת הקרטל בע"מ (לשעבר: פיקנטי תעשיות מזון בע"מ).

3. מכאן שכל תחשיבי הנזק מתייחסים כולם לתובעת, ניצולת הקרטל בע"מ. ”

210. אין כל פסול בכך, כי מומחה ממקד את חוות דעתו בתוך פרט מתוך קבוצה אשר אליה הוא מתייחס.

211. אין זה מערער את חוות דעתו אלא מחזק את יושרתו המקצועית, ולוואי רבים היו מתברכים בה.

212. לו המערערת מס' 1 לא נמנתה על תשלובת פיקנטי, יכולה אולי היתה להיווצר בעיה של חוסר אמינות כאשר נטען פעם ראשונה כי מדובר בהפסדי "תשלובת פיקנטי" ופעם שניה כי מדובר בהפסדי "ניצולת הקרטל בע"מ".

213. ואולם כיוון שהמערערת מס' 1 נמנית על תשלובת פיקנטי, הפסדיה הם הפסדי התשלובת כולה, בעיקר במאזן מאוחד.

214. ד"ר אינג' אילן לא חטא לאמת. אין זה "שינוי מהותי המערער את האמון בכל חוות הדעת", אלא ספציפיקציה ותו לא.

215. כפי שרווחיו של מר כהן הנם גם רווחיה של משפחת כהן (עליה נמנה מר כהן) אין זה פסול לכנות את הפסדיו של מר כהן פעם "הפסדי מר כהן" ופעם "הפסדי משפחת כהן".

216. כמובן שרציונל זה איננו פועל באינדוקציה (מהפרט אל הכלל, מהמערערת 1 לתשלוּבּת פיקנטי), אלא אך ורק ברדוקציה (מהכלל אל הפרט, מתשלוּבּת פיקנטי למערערת 1. וכך היה במקרה דנן).

חוה"ד המבהירה לא הוגשה כקביעת השופט "לפתע" לאחר חקירת מר בדש אלא עוד הרבה

קודם לכן

217. עוד מטעה השופט סוקול את ציבור קוראי החלטתו כאשר הוא קובע בס' 26 להחלטתו כי חוות הדעת המשלימה הנ"ל הוגשה "לפתע", לדבריו, "לאחר חקירתו של מר בדש בבית-המשפט", משל מאן דהוא בחר לשפץ את האמת בעקבות חקירת בר בדש בבית-המשפט.

218. וכעת לאמת.

219. חוות הדעת המבהירה, המכונה בידי כב' השופט המלומד "משלימה" הוגשה ביום 24.3.2004 ונחתמה ע"י המומחה יום קודם לכן ביום 23.3.2004 וסומנה כנספח א' במסגרת "תגובת המבקשות לתגובה לבקשה לפטור מאגרה".

220. תגובת המבקשות לתגובה לבקשה לפטור מאגרה מצורפת בזאת כנספח ג' להודעת ערעור זו ומהווה חלק בלתי נפרד הימנה.

221. חקירת מר בדש התקיימה ביום 23.5.2004.

222. איזה תאריך קודם למשנהו?

223. חותמת מזכירות בית-המשפט הוטבעה על כתב בית-
הדין אשר כלל את חוות הדעת המבהירה כנהוג וכמקובל,
וקשה להתכחש לאמת המוטבעת סגול על גבי לבן.

224. זאת ועוד, בעת חקירתו הנ"ל של מר בדש עמדה חוות הדעת המבהירה כבר ברשות הצדדים ועמדה גם לנגד בית-המשפט הנכבד.

225. כיוון שככל הידוע למערערות, חודש מרץ 2004 קודם לחודש מאי 2004, הוגשה חוות הדעת המבהירה חודשיים לפני חקירת מר בדש, ולא כדברי השופט המלומד אך המטעה הטוען כי הדבר היה "לאחר חקירת מר בדש" ולבטח לא "לפתע".

226. אין אם כן כל אמת בנתון זה אשר מציג השופט ואשר באמצעותו מנסה להשחיר את פניהן של המערערות.

זלזול במומחה ד"ר אינג. אילן

227. בס' 27 להחלטתו, קובע השופט כי אין כביכול בחוות הדעת של ד"ר אינג. אילן כל התייחסות לשאלה האם יש השפעות עונתיות.
228. משיקולי זהירות ושמרנות, הקפיא המומחה את שיעור הגידולים, ובחר בנתונים זהירים ביותר.
229. כתוצאה מהקפאת קצב הגידול במכירות בחישובים – אין כל רלוונטיות להשפעת עונתיות שכן היא מעבר לרף אשר מתחת המומחה.
230. על פי חוות הדעת של המומחה לא ניתן לדעת האם נוכח מדד עונתיות אם לאו. שאלה מעין זו היה ראוי להציג למומחה, ואולם השופט סוקול כשל מלעשות כן, וקבע כי אין צורך בחקירת המומחה.
231. שופט הקובע כי אין צורך בחקירת המומחה מנוע מלהעלות טענות אשר נובעות מחוסר הבנתו את חוות דעת המומחה.
232. שופט איננו אמור להיות מומחה בתחומי מומחיות אשר נתונים כדבר שבשגרה למומחיותם של מומחים. לכן קיים מוסד משפטי נכבד של מומחים ומתכונת של העדת מומחים.
233. ואולם מחובתו של שופט סביר לברר תחילה עם המומחה כל תהיה ושאלה העולות לו נוכח חוות דעתו, ורק לאחר שניתנה למומחה הזדמנות נאותה להשמיע את דבריו – ניתן לאמץ או להפריך את עמדתו.
234. המומחה ד"ר אילן איננו בעל דין. אין זה סיבה להתייחסות מזלזלת וחסרת כבוד מבית-המשפט כלפי איש אקדמיה בעל ידע וניסיון ובעל יושרה מקצועית, שלוואי ורבים היו מתברכים בה.

השופט טוען שהמומחה העריך את מה שהמומחה

לא העריך ובכלל לא התיימר להעריך

235. בס' 29 להחלטתו קובע השופט המלומד כי :
- "ברי ששווי חברה המדווחת על הפסדים אינו יכול להגזר אך ורק מהערכת מכירת 3 מוצרים".**
236. בכך מנסה שוב השופט סוקול להפוך את ד"ר אילן למומחה המסוגל לטעון כי הוא מסוגל להעריך שווי חברה על פי מכירות של 3 מוצרים בלבד.
237. אכן, לו נהג כך, היה ד"ר אינג' אילן אכן נוהג שלט כשורה.
238. הבה נבדוק את מלאכתו של ד"ר אילן.
239. בס' ב 7 לחוות דעתו מדגיש ד"ר אילן כי חוות דעתו מתייחסת לנזקים בגין:
- "שיעור הפסד המכירות".**
240. סוגיה זו מובהרת בחוות הדעת פעמים אחדות, כפי שהיא מובהרת אף בכתב התביעה עצמו.
241. איש לא תבע ירידת ערך, ולכן לא התבקשה וממילא לא ניתנה חוות דעתו של כל מומחה שהוא לגבי "שווי חברה".
242. איש לא התיימר לעשות הערכת שווי של חברה כלשהי.
243. עילות התביעה הנן בגין עוולה נזיקית וחוזית של אבדן שווי נתח שוק ואבדן רווחים ממכירת 3 מוצרים בלבד.
244. כפי ששווי החברה איננו רלוונטי כאשר מאן דהוא גונב סחורה מסויימת ממנה (אלא רק ערך הסחורה הנגנבת), כך אין שוויה של חברה רלוונטי כלל כאשר גוזלים ממנה קו ייצור שלם.
245. אין שוויה של החברה אינדיקציה כלשהי לעומק העוולה הנזיקית.

246. ד"ר אילן לא התיימר, לא התכוון וממילא לא ביצע כל הערכת שווי חברה ומכאן שלבטח לא עשה זאת על בסיס 3 מוצרים בלבד.

247. הערכת שווי חברה בנסיבות דגן הנה בלתי-רלוונטית, וביסוסה על 3 מוצרים בלבד אכן מטופש – ואולם דבר שכזה כלל לא נעשה בידי המומחה הנכבד והשקול בעל היושרה המקצועית.

248. כל שנעשה הוא חישוב רלוונטי לחלוטין של שיעור אבדן רווח כתוצאה מאי-מכירת 3 המוצרים הנ"ל.

249. לו היה השופט טורח להזמין את המומחה ולהציג לו את השאלה הנ"ל היה חוסך את קביעתו השגויה הנ"ל.

האם ייתכן שיווק ללא חברות שיווק ?

250. בס' 30 - 29 להחלטתו מצייין השופט המלומד כי כיוון שחברות השיווק של "פיקנטי" הצביעו על הפסדים בשנת 1995, הרי ש :

"ברי שללא שיווק המוצרים על ידי החברות הצלבניות לא היה לתובעת כל בסיס אחר למכירת מוצריה".

251. ראשית מדברי השופט סוקול עולה רושם כאילו ישנם שני הפסדים שונים. של המערער מחד, ושל החברות הצלבניות (חברות השיווק) מאידך.

252. לא מני ולא מקצתי. מדובר במאזן מאוחד, אשר בו הפסדי החברות הצלבניות נכללים בתוך מאזן החברה האם.

253. השופט לא זימן את ד"ר אילן ולא שאל אותו את השאלות המתבקשות באמצעותן היה ניתן ללמוד אמת פשוטה זו.

254. שנית, בשנת 1995 אכן רשמו החברות הצלבניות הפסדים, ואולם ב-1997 כבר עמדו באיזון או בהפסד קטן, אז מה רלוונטי בדיוק מצבן הכספי של חברות השיווק ב-1995 ?

255. נתונים אלה, המפריכים את עמדת השופט המלומד, מוזכרים בנספח י"ג 2 לתשובת הנתבעת "אסם".

256. השופט המלומד מזכיר נספח זה בס' 30 להחלטתו, ואולם לא טורח לצטט ממנו כראוי.

257. בנספח זה, שכותרתו "פגישה עם מר משה בדש במשרד המפרק הזמני", נערך הדו-שיח ממנו מובא הקטע הבא, אשר בו נשאל מנהל המערערות על מצבן של חברות השיווק :

שאלה: מה היו התוצאות העסקיות לגבי כל אחת מ-6 החברות שבפירוק הזמני בשנת 1996 ?

תשובה: הן היו מאוזנות או שהיה הפסד קטן.

שאלה: מה היו התוצאות העסקיות בשנת 1997, עד למועד שהעסקים הנ"ל של סניפי החברות הנ"ל נמכרו ?

תשובה: המצב היה די דומה, דהיינו: איזון או הפסד קטן או רווח קטן. אני מבקש לציין כי כוונתי היא שמצב זה היה קיים רק עד לתאריך 14.7.97, כאשר החל "חרם הספקים". (ההדגשה בקו של הח"מ).

258. הבה נראה כיצד טועה השופט המלומד טעויות כבדות משקל בהבאת הנתונים הנ"ל בהחלטתו ובאופן ההסתמכות עליהם במסקנותיו.

259. בס' 30 להחלטתו כותב השופט המלומד :

"בחקירתו של מר בדש בפני המפרק הזמני הוא מאשר כי החברות הנ"ל צברו הפסדים עד שנת 95 ואף לגרסתו מצבן של החברות בשנים 96, 97 היה איזון כספי או הפסד קטן (נספח יג-2)" (ליקויי התחביר – במקור).

260. שעה שמנהל המערערות טוען כי החברות נמצאות במצב של איזון, או רווח או הפסד קטן, נעלם הדיווח על הרווח מאזכור הציטוט הנ"ל.

261. השופט המלומד מאזכר מה שמתאים לקונספציה שלו (הפסד) ואיננו מאזכר מה שמפריע לקונספציה (רווח).

262. בנוסף יש לשים לב כיצד מאמץ השופט המלומד את שפת המושגים של "אסם" וחברותיה לקרטל כאשר כותרתו של המסמך הנה כאמור "פגישה עם מר משה בדש במשרד המפרק הזמני" מכנה זאת השופט המלומד "חקירה".

263. לא היתה זו חקירה אלא פגישה.

264. זו היתה תכלית הפגישה, זו גם כותרת המסמך.

265. מאין הגיע המושג "חקירה"? פשוט מאוד, מכתבי הטענות של "אסם". במקום לכנות את ההליך על פי מהותו ועל פי הגדרתו בכותרת המסמך אשר בו הוא מתועד מעדיף השופט המלומד את שפת המושגים של הנתבעים, על אף שהיא איננה הלשון הטבעית לחומר הראיות בפניו, מה שמעלה חשש בלב המערערות כי לא חומר הראיות עמד לנגד השופט המלומד בעת כתיבת ההחלטה אלא רק חומר מטעם הנתבעים.

266. ובכל מקרה מתעלם השופט מהנקודה הרלוונטית לבחינת יכולת החברות והיא 1997 ולא 1995.

267. משל הדבר לאדם אשר בשנת 1995 נהג באופניים ובשנת 1997 נהג כבר במכונית. בא נהג אחר ופגע בשנת 1997 במכונית, וסירב לשלם את נזקי הפגיעה במכונית משום שממילא הניזוק, שנתיים קודם הפגיעה, היה מסתפק באופניים, אז מה לו כי ילין.
268. אין זאת אלא כי השופט המלומד ביקש להראות כי מה לה לתובעת כי תלין הרי ממילא חברות השיווק האמורות לשווק את תוצרתה ממילא בקשיים ולא תהיינה מסוגלת לשאת על כלונסאותיהן הדקות את שפע התוצרת אשר ישכילו מפעלי פיקנטי לייצר.
269. כאמור, תזה זו בטעות יסודה. בעת הרלוונטית לקרטל, לא היתה בעיה מהסוג המתואר.
270. השופט הנכבד כשל לקרוא נכונה את מאזנים הרלוונטיים.
271. השופט המלומד כשל לצטט את דברי מנהל המערערות כשורה – ובנה על בסיס טעות זו נדבכים, שהפער בינם ובין המציאות גדול.
272. בנוסף, בל נשכח, לכל חברה ישנה הפררוגטיבה לתכנן מס כרצונה, בתחומי הלגיטימיות.
273. רישום הפסדים איננו בהכרח קושי כלכלי, וכל מקרה ונסיבותיו. במקרה זה מדובר בחברות שיווק שתכליתן אינסטרומנטלית, ואין כל הגיון כלכלי ביצירת רווחים בהם.

המומחה קיבל את כל הנתונים הרלוונטיים לעריכת

התחשיבים בחוות דעתו

274. זאת ועוד, בס' 28 להחלטתו, קובע השופט המלומד, כי לגבי חטיף הפיקלי לא הוצגו למומחה ד"ר אילן נתוני הוצאות או בלשונו של השופט:

“לא הוצגו בפניו נתוני עלויות כלל”.

275. ואולם לו טרח השופט המלומד לקרוא את חוות דעתו של ד"ר אילן, היה מגלה בס' ב' 3 לחוות הדעת כי:

"עבור פיקלי קיבלתי נתוני תחזית מכירות והוצאות תפעול לאוקטובר עד דצמבר 1997 כמוצג בלוח 3".

276. ואכן בטור הימני בלוח 3 המצורף לחוות דעתו של המומחה, מפרט ד"ר אילן את ההוצאות בגין חטיף הפיקלי:

- ”
- שכר עבודה,
  - ארנונה ומים,
  - הוצאות משרדיות,
  - פרסום,
  - אחזקת רכב,
  - שירותים מקצועיים,
  - עמלות והוצאות אחרות”

עינינו הרואות. פירוט מלא של כלל נתוני העלויות, וליד כל סעיף המספרים הרלוונטיים. האם במצב דברים זה ניתן לטעון רק על סמך עיון בחוות דעת המומחה כי **"לא הוצגו בפניו נתוני עלויות כלל"** כקביעת השופט המלומד?

277. יש לזכור, כי המומחה ד"ר אילן לא זכה להיחקר על חוות דעתו זו ולהתגונן בפני הטענות הנ"ל, בהם הואשם ללא עוול בכפו.

278. השופט המלומד מנסה לסתור את חוות הדעת מתוך עצמה (דהיינו לא עומדים בפניו נתונים אחרים) ואולם קריאת חוות הדעת מלמדת כי המומחה התייחס בצורה מפורשת למה שהשופט טוען כי המומחה לא התייחס אליו.

279. בניגוד לסברת השופט בס' 25 להחלטתו כי כאילו המומחה ד"ר אילן לא קיבל נתונים רלוונטיים לגבי התחשיבים שערך – הרי שהמומחה קיבל את כל הנתונים הרלוונטיים לעריכת התחשיבים אשר צורפו לחוות דעתו, וערך את חוות דעתו על פי הכללים הראויים.

מכפיל 15 איננו מכפיל גבוה

280. זאת ועוד, בס' 31 להחלטתו, קובע השופט הנכבד והמלומד כי המומחה ערך את חישובי השווי לפי מכפיל 15 תוך שהוא מציין כי זה מכפיל נמוך מהמקובל בחברות מזון מסויימות, ואולם, סבור השופט:

"מדובר לכאורה במכפיל גבוה וראוי היה שהמומחה יפרט מדוע בחר במכפיל כזה תוך הצגת נתוני השוואה".

281. מכפיל 15 הנו מכפיל נמוך, זהיר ושמרני. אין צורך להיות כלכלן כדי לדעת זאת. די בדפדוף בטבלאות נתונים על שוקי ההון בכל מוסף כלכלי בעיתונים היומיים בישראל. רצ"ב כנספח ד' להודעת ערעור זו קטעים מטבלת נתוני שוק ההון לגבי מניות החברות אשר שמותיהם מצוינים לעיל, לרבות נתונים בדבר מכפילי רווח, מתוך נתוני הבורסה לניירות ערך כפי שהובאו במוסף הכלכלי של העיתון "ידיעות אחרונות" מיום 15.12.2003.

282. בעת הרלוונטית להגשת חוות הדעת אשר התבססה על מכפיל רווח 15 לפיקנטי, היו מכפילי הרווח בענף המזון גבוהים בהרבה. כך למשל:

<u>מכפיל הרווח</u>	<u>החברה מענף המזון</u>
	(נכור ליום 15.12.2003)
<u>37</u>	<u>"אסם" (נתבעת כאן)</u>
<u>23</u>	<u>"פרוטארום" (נתבעת כאן)</u>
<u>53</u>	<u>אקסטרא פלסט (נתבעת כאן)</u>
<u>72</u>	<u>טמפו (נתבעת כאן)</u>
<u>65</u>	<u>פוסידון (חברה מתחום המזון)</u>

ניצולת הקרטל בע"מ (המערעת 1)

(מכפיל גבוה באורח
תמוה לחברת מזון לפי דעת
כב' השופט המלומד סוקול)

נסיון לצייר חוסר עקביות למערעות

283. בהחלטתו מנסה השופט המלומד ליצור חוסר אמינות למערעות באמצעות הצגתן כחסרות עקביות, כתובעות אשר מגישות שוב ושוב את אותה התביעה תוך שינויים בסכום התביעה.

284. הבה נבחן האם אכן הגישו המערעות אותה התביעה שוב ושוב.

285. וכך כותב השופט סוקול בס' 24 להחלטתו:

"כפי שראינו הפסדיהן ונזקיהן של התובעות השתנו מהליך להליך. בתביעה בתיק אזרחי 601/98 (ת"א) נדרש סך של 97,000,000 ₪ בלבד. בתיק אזרחי 1014 גדל הנזק לסכום של 500,000,000 ₪ וכעת הועמד הנזק על 1,000,000,000 ₪. הפעם צורפה חוות דעת, שלא צורפה להליכים קודמים".

286. אכן, הקורא את ההסבר המלומד של השופט סוקול, עלול לטעות ולחשוב כי אכן מדובר בתובעות אשר משנתן איננה סדורה, מבולבלת ומונעת מקפריזות של ניפוח לא מנומק של סכום התביעה.

287. ואכן, השופט סוקול איננו משרטט לשווא נתיב פתלתל זה בדרכן של התובעות, יש לו תכלית. וכך נכתב בסיפא לס' 24 להחלטתו:

"קשה לייתן אמון בתחשיבים המשתנים כך מהליך להליך". (טעות הכתיב - במקור).

288. ואולם האמת כמובן שונה בתכלית. בתביעה בת"א 601/98 אכן נתבע סכום של 97,000,000 ₪ בלבד, **ואולם תביעה זו (בת"א 601/98) הוגשה אך ורק נגד אורגנים של "אסם", שעה שהתביעה דנו (000168/04) כוללת 28 נתבעים פרט ל"אסם" !!! מדובר בהטעה של ממש !!!**

289. האם אין הגיוני הוא הדבר כי תביעה נגד נתבע אחד תכלול סכום שהוא 9.7 אחוז מסכומה של תביעה כנגד אותו הנתבע ועוד 28 אחרים ?

290. האם רק סכום התביעה משתנה מהליך להליך או שגם מספר הנתבעים משתנה באורח מהותי ?

291. כל סוחר בר דעת בשוק יודע שמחירה של עגבניה אחת איננו זהה למחירן של 29 עגבניות. מדוע לשיטתו של השופט הנכבד והמלומד תביעה כנגד אורגנים של "אסם" בלבד צריכה להיות שווה בסכומה לתביעה כנגד "אסם" ועוד 28 נתבעות אחרות ?

292. הניסיון לצייר את התובעות כחסרות עקביות בנסיבות הללו חמור מאוד.

293. הפירוט שמביא השופט בס' 13-15 להחלטתו, ואשר נוגע לתביעות דומות אחרות איננו קרוב מבחינת מיקומו בהחלטת השופט לס' 24 זה, מה שמאפשר לו לטעון "כפי שראינו, הפסדיהן ונזקיהן של התובעות השתנו מהליך להליך". ראינו ? היכן ראינו? הקורא התם הסביר צריך להיות בלש על מנת להתחקות אחר מלאכת הטשטוש אשר בה מתבצעת כתיבתה של החלטתו של שופט נעול זה.

294. מהפירוט המובא בס' 13-15 להחלטה, קשה ללמוד כי לפנינו הליכים שונים בתכלית זה מזה, משום שהשופט המלומד איננו טורח לציין את הפרט "השולי" כי בהליך הראשון נתבעו אך ורק אורגנים של "אסס" ואילו בהליך השני נתבעו 29 נתבעים, ש"אסס" היא רק אחת מהם.

295. העובדה כי בהליך הראשון נטענו טענות בדבר קרטל איננה מעלה ואיננה מורידה שכן סוג הטענה איננו רלוונטי ליצירת השתק אם אין הטענה מועילת כנגד כל הנתבעים הרלוונטיים.

296. אי העלאת סיפור הקרטל בהליך הראשון היה בבחינת אי-גילוי האמת מצד המערערות, לו היו נוקטות בשיטה זו.

297. העובדה שמצויין בתביעה הראשונה סיפור הקרטל של "אסס" איננה משתיקה את המערערות לתבוע בהמשך את יתר המעוולים, בוודאי כאשר לאור מחיקת ההליך לא אירע כל השתק עילה שהוא.

298. בניסוחיו המעורפלים מנסה השופט סוקול להוביל לדה-לגיטימציה של תביעת התובעות באמצעות יצירת רושם מוטעה כאילו העלאת טענת הקרטל בהליך הראשון הופכת את ההליך הראשון לזהה להליך השני והשלישי.

299. באשר להליך השני (1014/01) הרי שהליך זה, אשר דומה במספר נתבעיו להליך השלישי (000168/04), שונה בתכלית באופן פירוט העילות וחשובי הנזק. בקליפת אגוז ייאמר, כי לאור הערותיהם המלומדות של כב' השופט עודד גרשון וסגן הנשיא גדעון גינת לגבי פירוט העילות בהליך השני, טרחו בהליך השלישי המערערות לפרט את העילות ככל האפשר, ואף צורפה במסגרת זו חוות דעת של המומחה ד"ר אינג. בנימין אילן.

300. בהליך השני לא ציינו המערערות את שיטת החישוב לנזקים, ואילו בהליך השלישי נערכו תחשיבים על פי שיטתו של המומחה ד"ר אינג. בנימין אילן.

301. המערערות ביקשו וקיבלו (בש"א 13593/01 ובע"א 001173) ארכה לתיקון התביעה, ואכן תיקנו את תביעתן והגישו אותה באמצעות ההליך השלישי בתוך מסגרת הזמן הנתונה אשר איפשר להן כב' השופט גינת.

302. לא יעלה על הדעת כי בית-המשפט יעיר את תשומת לב המערערות בהליך השני כי עליהן לערוך פירוט מדוייק יותר של נזקיהן. התובעות נוהגות בהתאם, ולפנים משורת הדין מצרפות חוות דעת מומחה אשר יעריך את נזקיהן, וחוות דעת זו שונה ממה שהמערערות העריכו בעצמן קודם לכן – ואותו בית-משפט אשר גרם

לתובעות ליטול את המומחה חורף כעת אצבע מאשימה
כנגד המערערות, כיצד זה תחשיבו של המומחה בהליך
השלישי שונה מתחשיבן של המערערות בהליך השני.

המערערות סבורות כי מדובר בקביעה אבסורדית של השופט המלומד.

303. זאת ועוד, בס' 686 להליך השני (1014/01), כותבות המערערות מפורשות כי :

“פיקנטי שומרת את הזכות להגיש כל תביעה נוספת בעתיד בגין נזקים שטרם התגבשו ו/או ייגרמו בעתיד עקב מעשי ו/או מחדלי קבוצת “אסם” כאמור ו/או שותפיה לקרטל.

304. ובס' 689 להליך השני (1014/01) כותבות המערערות :

“פיקנטי שומרת על זכותה לצרף כל חוות דעת אשר תידרש באם תידרש לצורך תביעה זו”.

305. הנה כי כן, השופט סוקול מנסה לערוך מסע דה-לגיטימיצה לתובעות ולציירן כמבולבלות המעלות טענות בלתי אחידות ולכן בלתי הגיוניות, כל זאת שעה שהמערערות, שריד ופליט לתשלובת חברות אשר קרסה לפני כ-7 שנים, על אף מצבן טורחות ומציגות מצג אמין, זהיר, משנה סדורה כדבעי, תוך השארת פתח בהליך השני לשינויים עתידיים, וכל זאת כאשר אינן מיוצגות.

306. מבלי שהן מיוצגות, טרחו המערערות והעמידו

תביעה מלוקטת הגיונית, סדורה, אשר איננה מקובעת

לדוקטרינה כלשהי, ללא טעויות חישוביות או אחרות, תוך

שהן משאירות פתח לשינויים עתידיים צפויים, והכל

באופן קוהרנטי להליכים אחרים שנוהלו, וללא כל סתירה

שהיא !

307. היו אלה חברות לייצור סלטים, חטיפים ונקניקים אשר העמידו בכל הליך והליך – וללא ייצוג משפטי - מבנה לוגי מפואר שאין בו מתום.

308. החלטתו של השופט סוקול לעומת זאת, רצופה אי-דיוקים, טעויות לוגיות ודקדוקיות למכביר, כל זאת שעה שעמד לרשותו זמן רב (כ-9 חודשים) לקריאה זהירה

נכונה שקולה ומאוזנת של החומר הרלוונטי ולכתיבת החלטה המבוססת על מצפוננו השיפוטי.

309. זאת ועוד, בין ההליך השני לשלישי לא השתנתה רק טכניקת החישוב אלא גם חלף מועד של כשנתיים.

310. ברור לפיכך שגם אם היה מדובר באותן שיטות חישוב בדיוק בשני ההליכים הללו – הרי שסכום התביעה היה שונה בכל מקרה.

311. במי אם כן בדיוק "קשה לתת אמון", כדברי השופט המלומד בסי' 24 להחלטתו ?

השופט טוען שמר בדש טען מה שלא טען

312. בסי' מצטט השופט סוקול כביכול מפי מנהל המערערות כי :

"טוען מר בדש כי החברות הגיעו להסדרי אשראי ופריסת תשלומים, בין בכתב ובין בעל פה ועמדו בהן". (טעות הדקדוק בהחלפה בין רבים זכר לנקבה – במקור).

313. ציטוט זה עושה עוול גדול למערערות בנסיבות העניין.

314. מנהל המערערות מעולם לא אמר כי המערערות או חברות פיקנטי בכלל הגיעו להסדרי אשראי ולפריסת תשלומים.

315. "הסדרים" ופריסות חוב הנם מונחים השמורים במונחוני הכלכלה הישראלית לעסקים בקשיים, המבקשים מבעלי החוב פריסות, הסדרים שונים, מחילות ומחיקות.

316. בנסיבות דגן מדובר על חוזים בין חברות אשר נקבעו בהם מועדי תשלום מראש.

317. המערערות וחברות פיקנטי עמדו בכל מועדי התשלום. לא היה כל צורך בכל הסדר, פריסה מחילות וטובות של מאן דהוא, ולכן מר בדש מעולם לא טען כי "**החברות**

הגיעו להסדרי אשראי ופריסת תשלומים", אלא רק כי החברות עמדו בכל חובותיהן על פי ההסכמים עם הצדדים האחרים.

חריגה מסמכות עניינית

318. בס' 37 עוסק השופט בהסכם ממון בין בני זוג.
319. לשופט כל סוקול לא היתה כל סמכות עניינית לעסוק בעניין זה.
320. גם לנתבעים לא היתה כל רשות לעסוק בעניין זה בערכאה זו, אלא בערכאות המוסמכות לכך על פי כל דין.
321. בכך חרג השופט סוקול חריגה בוטה מסמכותו, תוך קביעות חד צדדיות כי מדובר בהסכם "חלקי בלבד".
322. בני הזוג בנסיבות דן לא היו חייבים לכרות כל הסכם שהוא אלא הסדירו את זכויותיהם וחובותיהם אשר לטעמם ראו לנכון להסדירם.
323. מה שרשום ממילא על שם האישה לא היה טעם שיוסדר. כך למשל, לא מסדיר הסכם הממון כל את העברת הבית על האישה משום שהעברת בעלות זו בוצעה עוד בשנת 1992 (ונסח טאבו בעניין זה הוצג לבית-המשפט).
324. בניגוד גמור לקביעתו של השופט המלומד אשר קובע בס' 37 להחלטתו כי בהסכם זה:
- "אין בתייחסות לרכוש נוסף כמו מטלטלין שבבית המגורים, רכבים (הטעות בריבוי כלי רכב - במקור), כספים בבנקים, תוכניות חסכון וכד'".

325. בדיוק ההיפך ! הסכם זה כן מתייחס לרכוש נוסף

כמטלטלין ונכסי דניידי, וזו תכליתו העיקרית.

326. הבה נעיין בס' 2 להסכם הממון אשר הוגש לבית-המשפט בהתאם להחלטתו:

"הצדדים מסכימים, כי בכל מקרה אין לבעל כל זכות בבית וכל במטלטלין ונכסי דניידי ובחפצי תכולת הבית והנמצאים בו או שייכים לבית (להלן: הנכסים) ואין ולא תהיה לבעל כל זכות בנכסים אף אם יישאר להתגורר בבית".

327. מה זה אם לא הסכם המסדיר את הזכויות במטלטלין

ובנכסי הניידי ?

328. הסכם זה איננו מסדיר את סוגיית בית-המגורים, היות והוא מציין מפורשות בס' ה"הואיל" השלישי:

"והואיל והבית רשום על שמה של האישה והוא בבעלותה היחידה".

329. השופט הנכבד קובע בס' 37 להחלטתו כי:

"על פי ההסכם הועברו זכויותיו של מר בדש בבית-המגורים לאשתו ללא כל תמורה".

330. קביעה זו בטעות יסודה.

331. ההסכם מציין כאמור מפורשות ההיפך בדיוק: כי סוגיית בית-המגורים **כבר**

הוסדרה בעבר (העברת חצי מהבעלות בוצעה כבר בשנת 1992 על פי הסכם אחר).

332. לו טרח השופט הנכבד לקרוא את הסכם הממון, היה מגלה כי שלא כטענתו, אין הסכם זה מסדיר את סוגיית הבית אלא את סוגיית המטלטלין ונכסי הלא ניידי, כחשבונות בנק, רכב וכיוצ"ב.

**333. שעה שהסכם הממון איננו מסדיר את סוגיית בית
המגורים ומסדיר את הזכויות בכל הרכוש האחר – הרכוש
דניידי – קובע השופט המלומד את ההיפך בתכלית גמורה,
שכביכול ההסכם מסדיר את סוגיית העברת הבית ואיננו
מסדיר את הסוגיות האחרות.**

334. בסילוף זה של המציאות הקלה לבחינה ראייתית מנסה השופט להציג תמונת מצב לקורא כאילו העברת הבעלות בבית המגורים בוצעה בשנת 1997 – שנת החרבתה של תשלובת פיקנטי.

335. העובדה כי נסח הטאבו מציין כי העברת הבעלות בוצעה 5 שנים קודם לכן איננה מפריעה לשופט זה בתיאוריה שלו.

336. העובדה כי הסכם הממון משנת 1997 איננו עוסק בסוגיית הבית גם היא איננה מפריעה לתיאוריה שלו.

337. העובדה כי הסכם הממון מ-1997 עוסק בנכסי דניידי (חשבונות בנק, כלי רכב, מטלטלין וכיוצ"ב) גם היא איננה מפריעה לתיאוריה שלו.

338. ממילא אין מדובר כאן בהסכם גירושין אשר אמור להסדיר את כל יחסי הממון בני זוג, שאחרת אין לו תוקף, אלא הסכם כשר, אשר מסדיר עניינים של בני זוג אשר חלק מענייניהם מוסדר ואיננו דורש הסדר, וחלקו טעון הסדר.

339. אין כל בסיס במציאות המשפטית לקביעתו של כבי' השופט המלומד כי :

"אין בו הסדר של כלל יחסי הממון כפי שהיה צפוי מהסדר שנערך בין בני זוג".

340. אין כל חובה שבדין או בנוהג או בחברה מסויימת לנהוג על פי כללי הצפיות שקובע כבי' השופט המלומד ולא ברור מהיכן נשאבה חובה זו שעל בני הזוג לקיימה כאן.

341. די בכך כי ההסכם מסדיר את מה שחשוב להסדיר. בית ועסק הם עילה מספיק חשובה ביחסים שבין בני זוג לכריתת הסכם ממון.

342. זאת ועוד, בס' 38 מעלה כבי' השופט המלומד תהיות בנוגע להלוואות בין אביו של הבעל לרעייתו.

343. עסקאות אלה אינן מענייניו של התיק דנן, ואינן גם מענייניו של מנהל המערערות ואין הוא אמור לתמוך אותן ראייתית או להפריכן באשר הם אינן נוגעות לו ועדותו ממילא איננה קבילה ראייתית לגביהן.

344. זאת ועוד, בסי' 38 להחלטתו מציין השופט המלומד כי מנהל המערערות ציין (אולי כהלצה) כי שווי בית המגורים הוא כ-15 מליון ₪.

345. גם להלצות ישנם חוקים משלהן.

346. בחקירת מנהל המערערות, לאחר הטרדה מתמשכת אשר לא הופסקה בידי השופט, ציין מנהל המערערות כי שווי בית-המגורים הוא 15 מליון דולר.

347. השופט ציטט גם הפעם את מנהל המערערות באופן מסולף כאשר ציין:

"15 מליון ₪"

במקום:

"15 מליון דולר"

כפי שנאמר במקור ומופיע בפרוטוקול החקירה.

348. בהמירו דולר בשקל הביא השופט את הסכום המדובר כשוויו של הבית לסכום הנטען בידי באי כוח הצדדים שכנגד, וזאת על אף שבתשובה לשאלה (עמ' 14 לחקירה, בשורה 13) האם שווי הבית הנו 2-3 מליון דולר משיב מנהל המערערות:

"באופן מוחלט לא".

349. דהיינו, על פי הציטוט המסולף (15 מליון ₪, כשלושה מליון דולר), גורם השופט להטעיה כאילו מנהל המערערות השיב בעצם כן לשאלה אשר השיב עליה בלאו מוחלט.

מנהל המערערות לא טען שהועמדו לרשותו 10,000

יורו

350. בס' 41 להחלטתו, קובע השופט כי לטענתו של מנהל המערערות, הועמדו לרשותו 10,000 יורו.

351. לטענת השופט, טען זאת מנהל המערערות בעמ' 27 לחקירתו.

352. ראשית, מנהל המערערות לא היה יכול לטעון דבר בעמ' 27 לחקירתו כדברי השופט המלומד, מהסיבה הפשוטה שחקירתו הסתיימה כבר בעמ' 26.

353. שנית, לגופו של עניין, לא אמר מנהל המערערות מעולם כי הועמדו לרשותו 10,000 יורו אלא שהוא מעריך כי בנסיבות מסויימות יכול הוא להשיג עד כדי סכום זה.

354. נוכח ההצהרה של המבקש, כי יוכל לגייס עד כדי 10,000 יורו, העיסוק בסוגיית השעון והעט איננו רלוונטי.

355. בס' 42 טוען השופט המלומד בעניין החזקת עט יוקרתי ושעון בעל ערך כי :

”אין זו התנהגות סבירה של מי שסמוך 3 שנים על שולחנם של ידידים ומכרים ומתקיים מתרומות בלבד.”

356. סוגיית הסבירות במקרה דנן תלויית הקשר, תלויית נסיבות, תלויית אישיות ותלויית-תרבות, וטעה השופט המלומד שהתעלם ממנה.

357. זאת ועוד, בניגוד למה שמצייר השופט המלומד, מעולם לא טען מנהל המערערות כי הוא חי מתרומות.

358. לא כל מתן כסף מאדם לרעהו מחייב אוטומטית כי הדבר בא במסגרת של תרומה.

359. המילה "תרומה" הנה "תרומתו" לדיון של עו"ד שפּלר ב"כ תנובה, והכנסתה למשפט זה משרתת את השופט המלומד ביצירת טיעונו בדבר האבסורד של נזקק החי מתרומות שעה שהוא עודה עדיי זהב, וכל זאת במטרה להשניא את מנהל המערערות, לציירו כבלתי אמין, להגחיכו בעיני הקורא ולשלול את הלגיטימציה ממנו ומטיעונו.

360. יש לזכור, כי למנהל המבקשות היו בעבר 15 עטים יקרים.

361. יש הבדל תהומי בין אדם עני האוחז עט יוקרתי לבין אדם שירד מנכסיו אשר אוחז עט יוקרתי. שניהם אינם בעלי אמצעים ואולם לגבי הראשון – אין מצב זה טבעי. אכן מדוע אדם חסר אמצעים ירכוש לו עט או שעון יוקרתי?

362. שונה הוא בתכלית מצבו של אדם שירד מנכסיו, ואשר מצוי בשלב האחרון של תהליך כרסום רכושו, כאשר רק עט ושעון בעלי ערך נותרו לו. אך טבעי הוא הדבר כי ייפרד מרכושו, ושאריות רכושו יעידו על עברו.

363. מנהל המערערות בהגינתו גילה פרט זה מיוזמתו. העיסוק המיותר בסוגית העט והשעון מיותר מן הטעמים הבאים:

א. מנהל המערערות הצהיר, כי את הפטור מאגרה אין הוא מבקש מהשקל הראשון אלא מ-10,000 יורו ומעלה.

ב. העובדה כי למנהל המערערות היו בתקופה הרלוונטית עט ושעון איננה אומרת כי ניתן למכור את השעון ולממן אגרה בגובה 25,000,000 ₪.

ג. מבחן היכולת לתשלום אגרה הנו מבחן יכולת לאגרה הרלוונטית. יש הבדל בין חוסר יכולת לתשלום אגרה בתביעה קטנה ובין אגרה של 25,000,000 ש"ח.

364. בעמ' 23 לחקירתו אומר מנהל המערערות "פניתי לשם" (לאגודה הגרמנית) על מנת שתסייע במימון אגרה, ואח"כ מעריך כי ניתן יהיה לגייס עד 10,000 יורו.

365. ואולם השופט המלומד הפך את ההערכה כי ניתן יהיה לגייס את הסכום הנ"ל להצהרה כי למנהל המבקשות ישנו הסכום הנ"ל וזאת על מנת לציירו כבעל יכולת המשתמט מתשלום אגרה, כאשר בכיסיו מזומנים.

366. בס' 41 להחלטתו מספר כב' השופט המלומד כי מנהל המערערות אישר כי ניהל מו"מ עם גורם זר המטרה להחיות את תשלובת פיקנטי.

367. השופט משתף אותנו בהערכתו ההגיונית כי :

"אם המשא ומתן נוהל עם מר בדש באופן אישי להקמת שותפות שתחייב את התשלובת יש להניח כי מר בדש היה אמור לגייס משאבים כספיים לשם כך ולא הובאו כל הסברים מהיכן היו צריכים להגיש משאבים אלו".

368. שוב הנחה שגויה של השופט המלומד אשר נתהית במחשכים, איננה מעומתת עם עדות כלשהי, ואחר-כך יוצאת לאוויר העולם כראיה מוצקה אשר מכפישה את שמו של מנהל המערערות ושוללת את זכויותיהן של המערערות.

369. על פי מה קבע השופט המלומד כי מר בדש אמור היה לגייס משאבים כספיים עבור השותפות ?

370. מדוע מנהל המערערות צריך לגייס כספים כדי להיכנס לשותפות? הרי בדיוק לשם כך הוא ניסה להקים שותפות !

371. ניסיון הקמת המיזם העסקי הוא הוא ניסיון גיוס

הכספים ! כפי שאין אדם נכנס למסעדה עם כריך, אין

שום סיבה שמנהל המערערות יצטרך לדאוג להבאת הכסף

כאשר הוא נכנס לשותפות, אחרת, מה לו כי יזקק לשותף?

372. מקריאת פרוטוקול הדיון בו נחקר מנהל המבקשות, עולה כי היה ברור לנוכחים כי מי שהיה אמור להשקיע את ההון הכספי היו המשקיעים ולא מנהל המערערות.

373. ראה תשובת מנהל המערערות בעמ' 10 לחקירתנו מול השורה 11 אשר בה הוא אומר:

"לא קיבלתי מהם דולר אחד".

374. מנהל המערערות איננו נשאל ואיננו מתייחס לאפשרות כי הוא זה אשר ישקיע את הממון.

375. ברור לנוכחים בדיון כי מדובר בידע והמוניטין ותו לא.

376. אילו הייתה האפשרות כי מנהל המערערות הוא זה אשר ישקיע את הכסף, היה בוודאי נשאל בחקירה כה ארוכה ומפורטת מהיכן יביא את הכספים, מה הסכום שישקיע וכיוצ"ב.

377. שאלות אלה כאמור לא נשאלו משום שכל הנוכחים בדיון הבינו כי אין רלוונטיות למצב זה כלל. בדיון כזכור הופיעו באי כוח של 19 צדדים שונים.

378. בל נשכח כי מדובר בשותפות שתכליתה החייאת "פיקנטי", כאשר דרך המלך להניח הנחה בנסיבות דנן הנה כי לרשות המערערות עומד ידע ומוניטין אשר מוטלים כאבן ללא הופכין, ורק השקעת כסף תוכל לתרגם לרווח.

379. מה לו למנהל המערערות, אם הוא מצוייד הן בידע, הן במוניטין **והן באמצעים כספיים** שיחפש לו שותפים?

380. במציאות הכלכלית בישראל, אין אדם מוסיף שותפים לעסקו אם באמתחתו יש ידע, מוניטין והון. השופט המלומד תהה גם הפעם במחשכים הנחה שגויה בתכלית.

מנהל המערערות הוא לכל היותר בגדר "קרובן" של

המערערות

381. ליקוי בסיסי נוסף בהחלטתו השופט סוקול הנו אי עריכת אבחנה בסיסית בין המערערות ובין מנהלן.
382. על פי הדין, המערערות הן אלה אשר יכולתן צריכה להיבדק לשם בחינת אי יכולת כלכלית לשאת בתשלום אגרה.
383. מנהל המערערות איננו התובע ואיננו אמור להיבחן באותם הקריטריונים כפי שנבחנות המערערות עצמן.
384. מנהל המערערות הוא "קרובן" היחיד של המערערות. על כך אף קיים השתק, שכן מנהל המערערות הוכר כ"קרובן" היחיד בהחלטת כב' השופט גרשון בהליך השני בבקשה הקודמת לפטור מאגרה במסגרת ת.א 1014/01. וכך קבע השופט גרשון:
- ".... היוצא מכך הוא כי הקרוב היחיד של המבקשות הוא מר משה בדש, שהוא בעל מניות ומנהל בחברות האמורות".**
385. במקרה דנן, יצא מנהל המערערות מגדרי חובתו, והגיש מסכת ראייתית מפוארת לגבי העדר יכולותיו הכלכליות.
386. גם אילו היה בידו של מנהל המערערות כדי תשלום אגרה – לא היה הדבר רלוונטי שכן היכולת הנבחנת הנה של המערערות ולא של מנהלן, ולכל היותר צריכות המערערות להראות פניה אל "קרובן", ואי אפשר לחייב את קרובו של מבקש הפטור מאגרה לשלם, אף ביכולתו לעשות כן.
387. עיקרון הפרדה זה בין מבקש הפטור ובין קרובו לא היה נהיר לשופט סוקול בהחלטתו, והוא דן במערערות ובמנהלן כישויות הנמצאות באותו המדרג הנורמטיבי.

יכולתם של קרובי הקרוב איננה רלוונטית

388. כשם שהשופט המלומד לא ערך את האבחנה המתבקשת בין המערערות ובין "קרובן", כך לא ערך הוא את האבחנה המתבקשת בין "קרובן" יחיד זה, ובין קרוביו של הקרוב, על ידי כך שהוסיף דיון שאיננו רלוונטי לחלוטין לגבי אביו, רעייתו וחבריו של ה"קרוב".

389. בבחינתו את יכולת מבקש הפטור מאגרה, היה על השופט המלומד לבחון את יכולת מבקש הפטור (המערערות) ובמידה מסוימת את "קרובן" – מנהלן, ואולם השופט המלומד העמיד במקום המערערות את מנהלן ובמקום מנהלן-קרובן העמיד את חבריו וידידיו.

390. מדובר בהפוך יוצרות.

391. על פי דיני הפטור מאגרה, לא נבחנת יכולתם של קרובי-קרוביו של המבקש אלא לכל היותר רק יכולת קרובו של מבקש הפטור מאגרה.

392. אנשים אלה הנם מחוץ למעגל הרלוונטיות בחקירה.

393. על אף זאת לא נמנע מנהל המערערות להשיב לשאלות שהיה יכול להשיב עליהן בעניינים שאינם רלוונטיים, ואף נקב בשמות ידידים המסייעים לו.

394. עוד הוסיף וטען מנהל המערערות כי שמות אנשים אשר שילמו אגרות בימ"ש מופיעים בשוברי התשלום בתיקי בימ"ש, וגם שמות אלה ניתן היה לברר ואולם איש לא טרח לעשות כן.

395. בנקודה זו חרג השופט סוקול שלא כדין מהמסגרת הרלוונטית, התיר בחקירת מנהל המבקשות שאלות שאינן כדין לגבי רעייתו של מנהל המבקשות, ואף הטיל חובות מוסריות ומשפטיות שונות על חבריו של מנהל המבקשות.

396. חבריו של קרובן של מבקשות הפטור אינם רלוונטיים, ויכולתם איננה נבחנת ואיננה צריכה להיבחן.

”ייתכן ולמר בדש וידידיו אין יכולת כלכלית לשלם אגרה בסך 25 מליון

שח...” (ההדגשה – של הח”מ).

398. ההתייחסות לגבי “ידידיו” מיותרת ואיננה כדין,

וכולה באה להטיל על המערערות מקורות מימון שאינם

רלוונטיים, וכך למשוך מתחת רגליהן את הזכות האיתנה

לקבל פטור מתשלום אגרה.

התעלמות מרמת הפירוט של המערערות

399. תחת הכותרת "דיון", מסכם בס' 22 השופט סוקול את כל פועלן של המערערות בתיק:

"**התובעים הסתפקו בטיעון כללי** כי ידן אינה משגת לתשלום האגרה, גם מנהלן, מר בדש, הצהיר כי אינו יכל לשאת בתשלום" (השיבוש הלשוני בין זכר ונקבה – במקור. ההדגשה – של הח"מ).

400. כך רואה השופט סוקול את חלקן של המערערות תחת הסעיף "דיון". "טיעון כללי" טענו המערערות כדבריו, וזו בלבד.

401. הבה נבחן את טיעונן של המערערות לגבי יכולתן הכלכלית.

402. המערערות בתיק דן **"לא הסתפקו"** ב"טיעון כללי" כדברי השופט סוקול, אלא צירפו לבקשת הפטור מאגרה שורה ארוכה של נספחים וכל נתון וכל מסמך אשר היה להן ו/או בהישג ידן לרבות:

- א. מאזנים ואישורי רו"ח לגבי המערערות לגבי השנים הרלוונטיות.
- ב. אישורי רו"ח לגבי מנהל המערערות לגבי השנים הרלוונטיות.
- ג. רשימת תיקי הוצל"פ.
- ד. תצהיר מפורט.
- ה. חוות דעת מומחה.
- ו. ריכוזי יתרות מחשבונות בנק ודפי בנק לרבות תכתובות עם הבנק.
- ז. מידע על נתוני חברה כולל שעבודים וכיוצ"ב.

עינינו הרואות - תמונה מלאה ומקיפה מאין כמותה, אשר איננה נהוגה במקומותינו, רשימה ארוכה ומפורטת.

403. האם זוהי אכן הסתפקות ב"טיעון כללי כי ידן אינה משגת לתשלום האגרה" או שמא טיעון מפורט כדבעי, ברמה אשר איננה מקובלת בבקשות פטור מאגרה בישראל?

404. השופט הנכבד התעלם בכוונה מרמת ההתערטלות של מנהל המבקשות אשר הצהיר בין היתר בעמ' 25 לחקירתו מיום 23.5.2004 דברים חד משמעיים :

"אני מוכן להמציא כל מסמך שבית-המשפט יורה לי, לרבות הצהרת ההון האחרונה שהגשתי, הסכם יחסי ממון עם אשתי, לרבות אישור בית המשפט, מאזני '95 של התובעת 1, ואין לי התנגדות שיינתן צו לבנקים למסור פרטים לגבי חשבונות הבנק כפי שביקש עו"ד שריקי. אני אמציא את המסמכים שבשליטתי בתוך 10 ימים. לגבי הדרכון הם יכולים לפנות למשרד הפנים. אין לי התנגדות שינתן צו".

405. האם נוכח **שקיפות מוחלטת** זו יכול מאן דהוא לטעון כי המערערות ומנהלן לא נקטו שקיפות מוחלטת בבואן לבית-המשפט ???

406. בנסיבות דנן, ניסיון לטעון כי המערערות ומנהלן ניסו להסתיר דבר מה לגבי מצבן איננה, בלשון עדינה, קביעה נכונה.

גם מי שלא טרח בערב שבת יקבל הוצאות משפט

407. על מסקנתו האבסורדית של כב' השופט סוקול תעיד אולי יותר מכל העובדה הבאה: בפרוטוקול הדיון מיום 23.5.2004 מצויין כי הופיעו נתבעים אחדים וכי:

"אין הופעה מטעם המשיבים מס' 10, 11, 12, 14, 18, 19, 21, 22, 23, 24 ו-28".

408. רוב נתבעים אלה גם לא הגיש כל כתבי בית דין ולא טרח כל טרחה שהיא בגין הדיונים בתיק.

409. פשוט התעלמות מוחלטת מההליך. העובדה כי משיבים אלה לא טרחו ולא התייצבו לדיון ולא נקפו אצבע בתיק לא הפריעה לשופט סוקול לקבוע כי המערערות ישלמו לכל נתבעת 3,000 ₪, ללא כל אבחנה מי הופיע ומי לא. מי ניסח כתב תשובה - ומי לא.

410. דומה כי לא הופעל כאן שיקול הדעת אשר יש להפעילו על פי הדין והפסיקה לעניין הוצאות, שכן ההוצאות הנן, על פי ע"א 85 / 77 חברת החשמל, מחוז ירושלים בע"מ נ' חברת החשמל לישראל בע"מ ל"ט (2) 592 :

"בכפוף לשיקול הדעת המסור לבית המשפט בתקנה 512(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, שבהפעילו אותו רשאי הוא, בין היתר, להתחשב גם בדרך, שבה ניהלו בעלי הדין את הדיון, בהתנהגות לפני המשפט ובשעתו, בכמות העבודה שהושקעה ובמהותה ובנסיבות אחרות, שיש בהן כדי להצדיק העלאה או הפחתה בשכר הטרחה". (ההדגשה בקו – של הח"מ).

411. הנה כי כן, השופט הנכבד בענייננו לא התחשב בדרך שבה ניהלו בעלי הדין שלא התייצבו למשפט – את הדיון.

412. הוא לא שקל את התנהגותם (אפס מעשה) בטרם הדיון ולאחריו (אפס מעשה).

413. הוא לא שקל את כמות עבודתם (אפס מעשה) ואת הוצאות המשפט שלהם (אפס הוצאות) שעה שפסק להם סכום נכבד זה.

414. על כן, יפים לענייננו הדברים שנקבעו בפס"ד חברת חשמל הנ"ל לפיהם:

“בנסיבות דנן, פסיקת ההוצאות לא רק שאינה עומדת במבחן קנה המידה לקביעת השכר הסביר, כפי שהתווה בתעריף המינימאלי, אלא שאין היא מביאה בחשבון את העובדה, שהמדובר בתביעות הערוכות בדרך סטאנדארטית, וכי הדיון כולו הסתיים בלי שמיעת ראיות בישיבה קצרה, בה מסרו באי-כוח הצדדים על ההסכם שהושג ביניהם”.

הפגיעה בזכויות הדיוניות של המערערות ובזכות

הגישה

415. בהחלטתו נשואת ערעור זה, רמס השופט סוקול את זכויותיהן של המערערות לדין צודק והוגן, הסתיר את האינטרסים שלו ופגע בעיקרון השוויון.

416. בכך אף פגע בזכות הגישה של המערערות, שכן זכות הגישה לבית-המשפט היא זכות יסוד המוגנת על-ידי חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

417. הזכות היא אחד מרבדיה של זכות המסגרת ל"כבוד", המורכבת רבדים רבדים (א' ברק פרשנות במשפט, כרך ג, פרשנות חוקתית, בעמ' 418).

418. לחשיבות זכות הגישה ניתן ביטוי גם בהצעת חוק-יסוד: זכויות במשפט שבה נקבע עיקרון כללי שלפיו לכל אדם זכות לפנות לרשויות שיפוטיות.

419. זכות זו היא אבן פינה בזכויות האדם. היא מבטיחה את שלטון החוק "באין דיין אין דין" (בג"ץ 910/86 רסלר נ' שר הביטחון, בעמ' 462).

420. נהוג לערוך הקבלה בין זכות הפנייה לערכאות לבין הזכות להצביע. שתי הזכויות הללו נתפסות ככוחות הנחוצים וההכרחיים להבטחת החיים במשטר דמוקרטי (ראו י' רבין "זכות הגישה לערכאות" כזכות חוקתית, בעמ' 48). שתיהן מגנות על הזכות של האדם להשתתף בהליכים אשר חורצים את גורלו.

421. במובן זה מחזקות זכויות אלה את שליטת האדם בחייו; הן נותנות לו רשות, ומאפשרות להטיל עליו אחריות. הן מהוות חלק מזהותו כאדם, כתושב וכאזרח.

422. בסיסיות הזכות היא חזקה כל כך, עד שהיא בגדר תחושת בטן כמעט. לעתים קשה לבטא אותה, שכן לשוננו כופתת אותנו בשלשלאות.

423. על חשיבות הזכות ועל יסודיותה עמד בית-המשפט בע"א 733/95 ארפל אלומיניום בע"מ נ' קליל תעשיות בע"מ. בפרשה זו נדרש בית-המשפט לשאלה אם מוסמך בית- המשפט המחוזי לדון כערכאה דיונית בבקשה לביטול מדגם שנרשם בפנקס המדגמים. אגב כך מציין כבוד השופט מ' חשין, בעמ' 629:

"דעתי-שלי היא, כי זכות הגישה לבית-המשפט אין היא זכות-יסוד במובנו הרגיל של המושג זכות-יסוד. שייכת היא למסדר נורמות אחר בשיטת המשפט. ניתן לומר - וכך אומר אני - כי נעלה היא על זכות-יסוד. לא עוד, אלא שקיומה

הינו תנאי הכרחי וחיוני לקיומן של שאר זכויות-היסוד. זכות הגישה לבית- המשפט הינה צינור החיים של בית-המשפט. התשתית לקיומם של הרשות השופטת ושל שלטון החוק".

424. חלק מהפגיעה אשר פגע השופט המלומד במערערות הנה בדמות אי מתן משקל כלל בהחלטתו לעניין הציבורי שבבירור תובענה של שרידי תשלובת אשר הביאה לירידה דראסטית של מחירי המזון בישראל.

425. בעידן שבו נשיא בית-המשפט העליון, פרופ' אהרון ברק, מעודד בנאומיו חמלה, סולידריות ואחריות חברתית – שומה על כל שופט לשקלל אל תוך השיקולים הקלאסיים את תקנת הציבור, טובת הציבור, ואת ערכיה של מדינת ישראל כמדינה בעלת ערכים הומניסטיים, יהודיים ואוניברסליים, הבאה חשבון עם מי שחותר תחת ערכי חירותו של הפרט והורס בחמדנותו את אושיות כלכלת המדינה.

426. המערערות עומדות במבחנים הקלאסיים לקבלת פטור, ואולם עומדות הן במבחן נוסף אשר איננו כתוב עלי ספר – מבחן הצדק החברתי.

427. בעידן המודרני, שבו פושטת המגמה לפיה את מעמד העל של מדינת הלאום מחליפים התאגידים הגדולים – יש לתביעותיהן של המערערות מעמד במישור החוקתי, והן זכאיות מתוקף זאת להגנה מיוחדת מטעם עושי הצדק.

428. אם לא היה מדובר בסכומים כה "אסטרונומיים" ו"מנופחים" לא היה בא לאוויר העולם קרטל כפי שהופעל כנגד תשלובת פיקנטי.

429. הנגיעה של התחרות בענף המזון לאינטרסים של הפרט במדינת ישראל ושל המשק ברמת המקרו מחייבת אומץ ותקיפות כנגד המעוולים אשר באו להחריב את התשלובת אשר הורידה את רף המחירים בענף המזון בעשרות אחוזים.

430. שיקולים של כבוד האדם, חופש העיסוק, תקנת הציבור וצדק חלוקתי מחייבים הימנות לבקשת המערערות.

431. בעולם הנאור ממנו יונק המשפט הישראלי את ערכיו, נהוג לא רק להשית על המעוולים הקרטליסטיים פיצויים לניזוק, אלא אף פיצויים עונשיים מכוח תקנת הציבור, ומתוקף הפגיעה האנושה בכלכלת המדינה במוצרי צריכה בסיסיים. זאת גם יש לעשות הפעם.

432. נוכח הנימוקים האמורים לעיל, ונוכח העובדה כי על אף מסקנות המשיבה בסיכומיה אין היא למעשה מתנגדת למתן הפטור כמבוקש – אלא בתנאים מסוימים – יש להיעתר לבקשת המערערות.

433. קריאה מעמיקה בתגובת המשיבה מלמדת כי אין היא סותרת את העובדה כי למבקשות אין יכולת כלכלית וכי למבקשת מס' 1 יש עילת תביעה כנגד הנתבעות.

434. אם אין מחלוקת כי ישנן עילות תביעה ואין יכולת לשלם אגרה – ראוי כי יינתן הפטור, ויבואו המעוולים על עונשם.

435. פגיעה נוספת בזכויות הדיוניות של המערערות נעוצה במתן משקל יתר לעמדת הנתבעים, אשר על פי הפסיקה אינם כלל צד לדיונים בעניין הפטור מאגרה. על טיבה של המחלוקת ביחס לתשלום אגרת בית-משפט עמד כב' השופט לנדוי בע"א 155/75 פקיד השומה נ' להד, בעמ' 507-506): **בקבעו כי :**

"אגרות בתי-משפט הן חלק מהכנסות המדינה, והן נגבות בקשר לשירות שהמדינה, על-ידי בתי-המשפט שלה, מספקת לבעל-הדין. אם קיימת מחלוקת על גובה האגרה, הרי זו מחלוקת בין בעל-הדין החייב באגרה ובין המדינה כזכאית לאגרה. לבעל-הדין שכנגד בהליך שבו גובים את האגרה, אין שום ענין ישיר משלו בגובה האגרה, כי הוא לא גובה אותה, ולא הוא חייב להחזירה אם שולמה אגרה ביתר. לכל היותר יש לו ענין עקיף מאוד בגובה האגרה, אם בסוף ההתדיינות הוא יחוייב לשפות את יריבו על האגרה שהלה שילם. אך ענין זה אין די בו כדי להקים לו עילת תביעה בקשר לקביעת האגרה או החזרתה על-ידי קופת בית-המשפט". (ההדגשה בקו – של הח"מ)

436. לא רק שהשופט המלומד סוקול נתן לנתבעים להביא את דברם בניגוד לדין ולפסיקה הנ"ל ודומותיה, הוא אף נעזר בדבריהם באופן נרחב בכתיבת החלטתו, ועל כך

יעידו שלל הציטוטים, המובאות הדוקטרינות אשר נטל השופט מכתבי הטענות של הנתבעים והכניסם להחלטתו, לעתים על הטעויות המגולמות בהן.

437. השופט התעלם מהעובדה כי המערערות בלתי

מיוצגות, ואיפשר חקירה משפילה ופוגענית למנהל המערערות, אשר התייצבו מולו שורה של פרקליטים של 19 נתבעים, והוא לבדו, ללא ייצוג, ללא השכלה משפטית פורמאלית, ללא זכות לחקירה חוזרת וללא זכות להשלים את תשובותיו כתחליף לחקירה חוזרת, מושפל ומבוזה כאשר שופט בישראל איננו עוצר את ההתלהמות כנגד מנהל המבקשות, ומאפשר לפרקליטים של 19 צדדים, אשר רובם אינו צד להליך, לכפות על מנהל המבקשות להציג בפניהם את ארנקו הכמעט ריק, במחזה סוריאליסטי, אשר כאילו לקוח מתוך שירו של נתן אלתרמן, "ריצתו של העולה דנינו", שכן אין זה בזיונו של פרקליט זה או אחר, ואין זו בזיונו של שופט כזה או אחר ואין זה בזיונו של בית-המשפט אלא פשוט בזיונה של חברה ומדינה, המעמידה את אזרחיה במבחנים של ביזוי, שאין להם תכלית עניינית אלא רק תכלית להביאם להשפלה, לקלס ולבוז, כאותו עולה צפון אפריקאי חיגר, שבשירו של נתן אלתרמן מצוים עליו סוכני הנאורות לקפץ, כדי לבחון האם ראוי הוא למדינת היהודים:

ריצתו של העולה דנינו / נתן אלתרמן

כן קטע שכזה,

גם הוא בל יעדר,

גם הוא בל ישכח,
דף אלם ואשם,
דף בזיונו של אב,
אשר ניתר ניתר ורץ
ותינוקיו עומדים דומם.

דף בזיונו של אב,
אשר שיבת ציון צותה עליו – קפץ!
והוא בעגולו.
אץ, אץ, ובלבבו תפילה לאל עליון
לבל נרגיש חלי רגלו.

ואל עליון שמע
וכה אמר לו אל:
רוץ, רוץ, עבדי דנינו
איתך, אני!
כי אחסה מומך,
אבל לא אחסה עלבון תחיית עמי
אשר זיוה נוצץ מדמערך.

438. אכן, חקירתו של מנהל המערערות איננה רק דפי
חקירה מאלפים אלא דף בזיונו של אב, ודף בזיונו של עם.
עם אשר שופט שאמור לשבת בקרבו בו איננו מתאמץ
לשמור על האינטרסים הבסיסיים שלו לאכול פסטרמה
במחיר הוגן ובמבה שלא במחיר מופקע, נמנע מזימון
לחקירה של מומחה ומפרש את קביעות המומחה ואת
דברי מנהל המערערות כרצונו, תוך הדבקות איספלנית על
פיו של המומחה והשארת תהיות בלתי פתורות המייצרות
פרכות וסרכות וירטואליות בעדותו של המומחה.

439. וכי מה ציפה השופט כאשר ציווה על מנהל המערערות לפתוח את ארנקו הריק ולטלטלו לפני באי כוח של 19 נתבעים וצדדים בתוספת עוזריהם ונושאי כליהם ? האם ציפה הוא כי 25,000,000 ₪ הדרושים לתשלום אגרה יפלו ויתגלגלו על רצפת אולם הדיונים מתוך הארנק ?

440. שתי חברות פיקנטי המערערות מחכות כי ייעשה צדק.

441. 1,000 משפחות של עובדי פיקנטי שנזרקו לביתם מחכות כי ייעשה הצדק עם פושעי הקרטל.

442. מאות אלפי עניים, שתאגידי ענק (שמקבלים מענקים של מיליונים מהמדינה על חשבון משלם המסים) חומדים את פרוטותיהם האחרונות, מחכים כי ייעשה צדק.

443. הרגש מתקומם, הלב מלא חימה ועלבון, אבל זו המציאות, זו ההחלטה של השופט המלומד, אלו עיקרי תוכנה, זו מוסריותה, וישפוט הקורא.

444. הדברים הנכתבים כאן נשמעים אולי כחמורים, אבל לא חמורים הם הדברים הכתובים. **חמורים ביותר הם המעשים שאותם מתארים תיאורים מאופקים אלה.**

445. מן הדין ומן הצדק לקבל את ערעורן של המערערות ולפטור מתשלום אגרת בית-משפט.